

ἩΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΟΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1974	ΤΕΥΧΟΣ 165	ΙΟΥΝΙΟΣ 1990	Γραφεία: Οδός Μαυρομιχάλη 7 Αθ. Τηλ 36.21 651 - 63 99 783
--------------------------	---------------	-----------------	--

Θεοδ. Καρβούνη. Ξωμάχος, Βαλμάς (αλογατάρης)

ΑΘΗΝΑ 1990

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

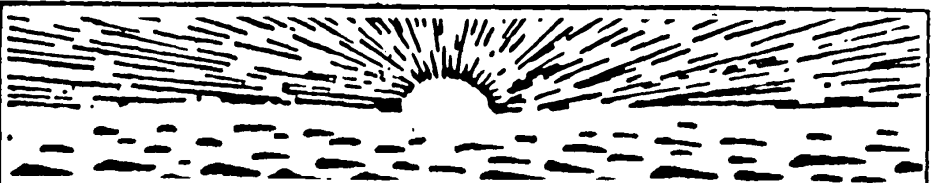
ΠΑΝΑΓ ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Αρχηγός Χειμάρων
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Ανθυπίαρχος
ΧΑΡ ΔΙΑΜΠΕΗΣ
Ανθυποπλοίαρχος
ΧΡ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΛΤ ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ ΧΡΟΝΗΣ
Υπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

(ΕΙΣΔΟΧΗ)
«ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»
1976

ΔΙΑΓΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ο από Ίωαννινών Αργυροκόπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΙΤΟΣ
Δικηγόρος Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

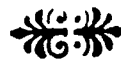
ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ (1974)

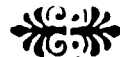
Β Ρ Α Β Ε Υ Σ Η

Η «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» βραβεύθηκε από:

- Ακαδημία Αθηνών
- Ιστορ. & Εθνολ. Εταιρεία Ελλάδος
- Πανεπειρ. Συνομοσπονδία Ελλάδος
- Ροταριανό Όμιλο Αθηνών—Βορρά

Υπεύθυνος σύμφωνα με το Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. Μαμμόπουλος
Τερψιθέας 64 — 153 41 Αγ. Παρασκευή
Τηλ. 6399.783

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερ. δρχ. 1500
Εξωτερ. δολ. 30
Συνδρομές - εμβάσματα με ταχυδρ. επιταγή
στη διεύθυνση:

«Ηπειρωτική Εταιρεία»
Μαυρομιχάλη 7 - 106 79 Αθήνα.

ΩΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΡΑΦΕΙΟΥ

9-12

(πλην Σαββάτου — Κυριακής)

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ,"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ
ΙΔΡ. 1974

ΤΕΥΧ.
165

ΙΟΥΝΙΟΣ 1990

Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 · 106.79 Ἀθήνα
Τηλ. 36.21.651 — 63.99.783

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

- Τάκη Σακελλαρίου. Βρύση
μου δροσοστάλαχτη (ποίημα) 281
- Είκοστικά Λ. Κακαϊδῆ. Αὐ-
λόπορτα στήν Κρετσούνισα 282
- Ἀλεξ. Χ. Μαρμιοπούλου. Συμ-
βολή στήν ἔρευνα τῆς Ἡπ.
Θεματογραφίας (Ἀττικόν
Ἡμερολόγιον — Εἰρ. Ἀσω-
πίου 283
- Ἀναστ. Εὐθυμίου. Μιά πτυ-
χή ἀπό τήν ἰδιωτική ζωή τοῦ
Μιχ. Ἀναγνωστοπούλου 286
- Χρυσάνθης Γιαννῆ - Μπαύζα.
Στό Βίκο στήν ἄκρη, σπ' ὁ-
μορφο μονοπάτι 289
- Τέγου Τεγούσιου. Ἐπιστροφή
σέ Ἡπειρ. χωριό (μετάφρ.
Γιάννη Πινδέα) 295
- Κώστα Βλεσσίδη. Ἡ ξενιτειά 300
- Ἄνδρ. Καρζῆ. Ἐνα παραδο-
σιακό παιχνίδι στήν Πρέβε-
ζα (Ἀμπάλες) 303
- Εἰρήνης Ρηγανέλα. Θύμησης
ἀπ' τό Τζουμέρκο 314
- Κώστα Βελιαρούτη. Ὑμνος
τῶν Εὐεργετῶν 316
- Κώστα Καταίκη. Ἰδιόχειρη
δ' αἰθήκη 317
- Μνημόσυνα. Χρήστος Στάμος 321
- Βιβλιοκρισίες. Γράφουν :
Χρυσ. Ζιτσαία, Κ. Βλεσσί-
δης, Δημ. Στάμος, Γάννης
Πινδέας 323
- Τῆς Συντάξεως: Ἐσωτερική
Ζωή καί Κίνηση 332

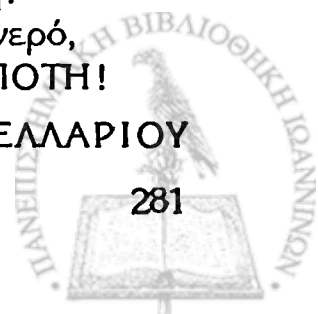

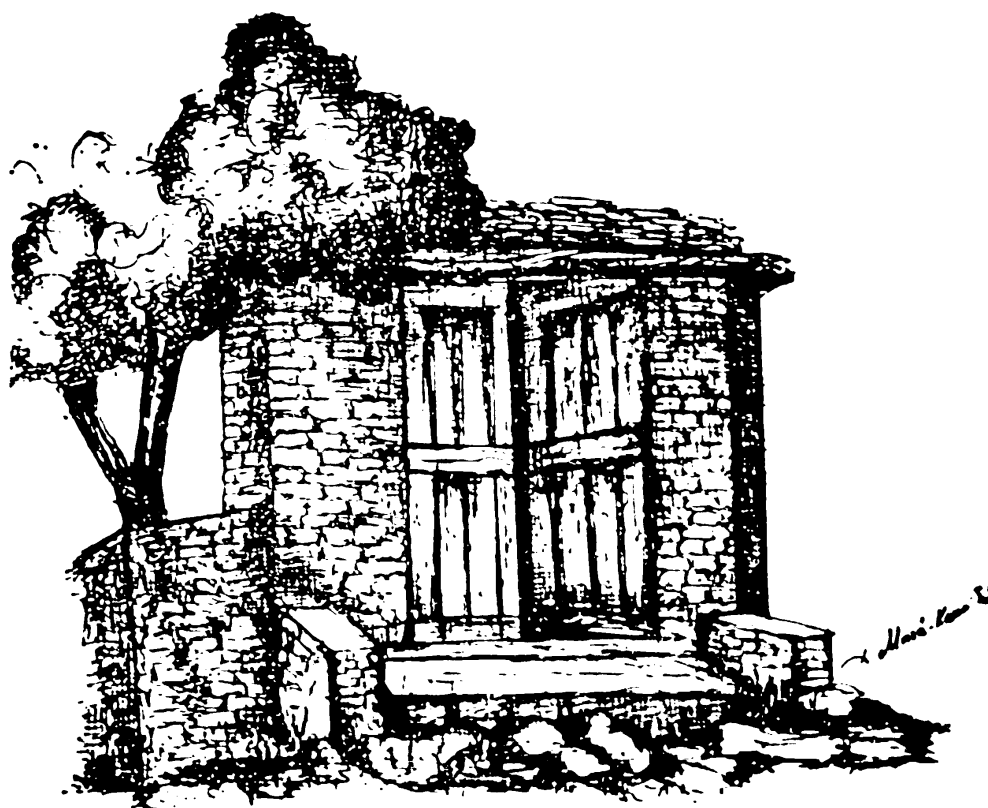
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ :
Γ. Μπρουζιώτης
Κωλέττη 4, 106 81
Τηλ. 360.38.20, ΑΘΗΝΑ

Βρύση μου δροσοστάλαχτη

1. ΠΕΣ ΤΟ, θρυσούλα, ολόδροσο
τ' ἀκοίμητο τραγούδι
και πότιζε μεσ' τις καρδιές
ἀμάραντο λουλούδι!
2. ΝΑ ΧΥΝΕΙ μύρα κι εὐωδιές
στis ἀκριβές τις μνήμες,
πού ζωντανεύουν στis ψυχές
δροσολουσμένες ρίμες!
3. ΓΑΜΠΡΟΥΣ καί νύφες ποῦρ-
χονταν
μέ τ' ἀσημένιο μπρίκι
νά πιοῦν νερό ἀθάνατο!
νά θρέξουνε τό ψίκι!
4. ΦΕΓΓΑΡΟΦΩΤΙΣΤΕΣ θραδιές
νάρθοῦν νιές. καί λεβέντες,
νά κοιταχτοῦν κατάματα
νά ποῦν γλυκιές κουβέντες!
5. ΝΑ ΠΙΟΥΝ νερό οἱ γέροντες
νά ἰδοῦν τὰ περασμένα
καημούς, ἀγάπες καί χαρές,
χρόνια λαχταρισμένα!
6. ΜΕ ΤΟ θουνίσιο σου νερό,
ἀπό τῆς γῆς τὰ θάθη
τοῦ γερασμένου του κορμιοῦ
μπαλσάμωσε τὰ πάθη!
7. ΝΑ ΠΩ στό χάρο τό σκληρό,
τό χάρο τὸν προδότη:
κρύσταλλο ρούφηξε νερό,
στή θρύση τοῦ ΔΕΣΠΟΤΗ!

ΤΑΚΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Λ. Κακαϊδῆ. — Αὐλόπορτα στὴν Κρετσούνιστα.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΘΕΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ προηγούμενου)

ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ ΑΣΩΠΙΟΣ

Υιὸς τοῦ Κων)νου Ἀσωπίου (1825—1905) βαπτισμένος ἀπὸ τὸν Φρειδερίκο Γκύλφορδ, τὸν ἄρχοντα τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας.

Ἐσπούρασε στὴν Πίζα τῆς Ἰταλίας τὴν ἱατρικὴν, ἀλλὰ τὸν ἔθελγε ἡ λογοτεχνία καὶ φιλολογία, πού τελικὰ τὸν ἐκέρδισε. Τὴν 1η Ἰαν. 1863 ἄρχισε νὰ ἐκδίδεται ἡ «Χρυσάλλις» πού ἀνέλαβε τὴ διεύθυνσή της. Μετὰ τὸ θραχύθειον αὐτῆς (τριετῇ) ὅπου προσπάθησε νὰ διοχετεύσει στὴν Ἑλλάδα τὸ νέο εὐρωπαϊκὸ πνεῦμα ἄρχισε ἀπὸ τὸ 1867 νὰ ἐκδίδει τὸ «Ἀττικὸ Ἡμερολόγιον» πού ἡ ἐκδόσή του συνεχίστηκε τριάντα ὀλόκληρα χρόνια καὶ περιέλαβε ὅλη τὴν πνευματικὴ δράση τοῦ Εἰρηναίου Ἀσωπίου, πού σὰν αὐτοτελὲς μοναδικὸ τοῦ ἔργο ἀφῆκε τὸ μοναδικὸ στὴ σειρά τῶν ἐκδόσεων Μαρασλῇ βιβλίον μὲ τὸν τίτλον «Παλαιὰ καὶ Νέα». Στὸ «Ἀττικὸ Ἡμερολόγιον» συνεργάστηκαν ὅλοι σχεδὸν οἱ λογογράφοι Ἑλληνες αὐτῆς τῆς ἐποχῆς.

Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ δισέκτου ἔτους 1868 Εἰρηναίου Ἀσωπίου τῇ εὐνοϊκῇ συνεργασίᾳ φιλοκάλων λογίων. Ἔτος

Β'. Ἀθήναι 1867.

Ἀφιέρωση μὲ ὑπογραφή του. Πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος (ἀπογραφή 1861) 1.348.522 καὶ μὲ τὸν πληθυσμὸ τῆς Ἑπτανήσου τὸ 1865.

1868

Σελ. 144. Ἡ Ἑνωσις καὶ τὸ μέλλον τῶν Πελασγικῶν Ἑθνῶν ὑπὸ Δώρας Δ' Ἰστρία. (Δόρα Ἰστρίας — Ἑλένη Γκίκα).

Σελ. 239. Τὸ μυθῶδες ἄντρον. (Σπηλιὰ στὴ Λαγκάδα τοῦ Ταῦγετου), ὑπὸ Δ. Σ. Στρούμπου.

Σελ. 316. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ τυφλοῦ Χορμοβίτου. Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου.

Σελ. 199. Περὶ τοῖς ἐν Ἰονίοις Νήσοις ἐκπαιδεύσεως ἀπὸ τῆς εἰς τοὺς Ἑνετοὺς ὑποταγῆς μέχρι τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ἀποκαταστάσεως (1386—1864) ὑπὸ Α. Μ. Ἰδρωμένου.

Σελ. 428. Κων. Ἀσώπιος — ὅπου καὶ γράμμα τοῦ Ἀθαν. Ψαλίδας (Γραμμενούπολη ὀνομάζει τὸ Γραμμένο) καὶ γράμματα τοῦ Γκύλφορδ πρὸς Ἀσώπιον ὑπὸ Γ. Ζωχιοῦ καὶ ἐπιγράμμα τοῦ Φιλίππου Ἰωάννου πρὸς Ἀσώπιον.

Σελ. 439. Ὀλίγα περὶ Βύρωνος ὑπὸ Ἀριστ. Κ. Δοσίου καὶ μετὰ φρ. τοῦ ποιήματος Σκότος,

- κατὰ μετάφραση Κ. Ν. Δοσίου.
Σελ. 445. Ὁ Γῶγος (1812) τοῦ Βαλαωρίτη (ποίημα).
Σελ. 454. Εἰς τῶν ἀσμάτων μου τὰ πτερὰ (ποίημα) ὑπὸ Ἰωάν. Παπαδιαμαντοπούλου. (Μωρεάς;)
- 1875 Σελ. 130. Αἱ περὶ παραδείσου, καθαρτηρίου πυρὸς καὶ κολάσεως παραδόσεις, ὑπὸ τῆς Μ. Ἀλβάνια Μηνιάτου (ὅπου καὶ φωτογραφία της — ξυλογραφία).
Σελ. 261. Ἡ γυνὴ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἡ ἀποστολὴ αὐτῆς ἐν τῷ μέλλοντι, ὑπὸ Μ. Ἀλβάνια Μηνιάτου.
Σελ. 334. Δύο ποιήματα τοῦ Βύρωνος μεταφρασθέντα ἀπὸ τὸν Λάρα κατὰ μετάφρασιν Κ. Ν. Δοσίου.
Σελ. 341. Δύο Ρόδα (ποίημα) τοῦ Εὐγενίου Γ. Ζαλοκώστα.
- 1876 Σελ. 10. Τὸ μανδῆλι τῆς ἀγάπης. Εὐγεν. Γ. Ζαλοκώστα, ἀγροτικὴ πρόληψις.
- 1880 Σελ. 244. Τὸ ἐν Ἡπείρῳ στρατόπεδον Πύρρου καὶ ἡ ἐν Ἰλ-λυρία Φανωτὴ. Ὑπὸ Ἀθαν. Πετρίδου, Σχολάρχου Πύργου Ἡλείας.
Σελ. 255. Κερκυραϊκά. Ἡ νῆσος καὶ πόλις τῶν Φαιάκων, ὑπὸ τοῦ κ. Φ. Ἀλβάνια.
- 1881 Σελ. 164. Κερκυραϊκά. Ἡ πόλις καὶ ἡ νῆσος τῶν Φαιάκων, ὑπὸ Φ. Ἀλβάνια.
- 1883 Σελ. 159. Εἰκόνα Δόρας Ἰ-στριάδος.
Σελ. 173. Εἰκόνα Μαργ. Ἀλβάνιας Μηνιάτη.
- 1885 Σελ. 182. Ἱστορικὰ γεγονότα ἀφορῶντα εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, ὧντινα ἀγνωστα ἢ πλημμελῶς γνωστὰ (ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν ἐγγράφων Τάτση Μαγγίνα). Ἐκεῖ περὶ Σπύρου Μίλιου, Μάρκου καὶ Τούσα Μπότσαρη καὶ πολλὰ ἐνδιαφέροντα τὴν Ἡπειρο ἀπὸ τὸν Σπυρ. Μαγγίαν.
Σελ. 255. Χορὸς τοῦ Ζαλόγγου (ποίημα) Μαριέττας Μπέτσου.
Σελ. 458. Εἰς Γ. Ζαλοκώστα. Βιργινίας Εὐαγγελίδου.
- 1887 Σελ. 290. Περί τῶν ἐν Ἡπείρῳ ἡφαιστείων, ὑπὸ Νικολάου Τσιγαρᾶ (ἐνδιαφέρουσα μελέτη).
- 1887 Σελ. 411. Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ἐν Ἀγκώνι τῷ 1827, ὑπὸ Ἀθανασίου Γ. Δουρούτη.
Σελ. 525. Εἰδικὸ ἀφιέρωμα στὴν 25ετηρίδα τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ΚΠόλεως (1861—1886) λόγος τοῦ Ἡροκλέους Βασιάδου Α' Εἰσαγωγὴ τοῦ Εἰρ. Ἀσωπίου μέ βιογραφικὰ τοῦ Χρηστάκη Βίκτ. Ζωγράφου Β'. Ὁ ἐν ΚΠόλει Ἑλλ. Φιλολογ. Σύλλογος τοῦ Ὀδυσ. Ἀνδρεάδη. Γ' Λόγος τοῦ Ἡροκλ. Βασιάδη μέχρι σελίδος 588.
Σελ. 596. Ὁ βοσκὸς καὶ ἡ βοσκοπούλα (ποίημα) Μαριέττας Μπέτσου.
- 1888 Σελ. 115. Περί Καραμουρατιᾶς καὶ Καραμουρατῶν. (Ἐκ τῶν περὶ Ἀλθανίας μελετημάτων μου ὁ Ἰωάν. Λαμπρίδης. Ἐν Ἰωαννίνοις 12 Μαρτίου 1887 ἀφιερωμένο τῷ Νικολ. Τσιγαρᾷ).
Σελ. 130. Ἡ πανήγυρις τοῦ πη-

λου ἔν Ἡπειρώ, ὑπὸ Χρ. Χρηστοθασίλῃ (σὲ καθαρεύουσα).
Σελ. 273. Ἰωάννου Καποδιστρίου βιογραφικὸν ἰχνογράφημα, ὑπὸ Φρ. Ἀλθάνα, ὅπου ὑποστηρίζεται ὅτι ὁ πρῶτος Κυβερνήτης δὲν κατάγονταν ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρο.

Σελ. 342. Ἐπικήδειος στὸν Παῦλο Λάμπρο μὲ τὸν τίτλον: «Παῦλος Λάμπρος», σημείωμα ἀνυπόγραφο.

Σελ. 120. Παράρτημα Ἡμερολόγιον τῶν Κυριῶν. Ἡ κόρη τῆς θαλάσσης. Μαριέττας Μπέτσου (ποίημα).

Σελ. 221. Εἰκόνα. Μαργαρίτας Ἀλθάνας Μηνιάτη.

1889 Σελ. 1. Εἰκόνα τοῦ Κων. Π. Ζάππα.

Σελ. 171. Ἡ Δραμπάτοβα καὶ ἡ ἔν αὐτῇ διασκέδασις τῶν Ἰωαννιτῶν, ὑπὸ Ν. Τσιγαρά.

Σελ. 344. Ἐλεγεῖον εἰς τὸ 1888 (ποίημα) Χρ. Χρηστοθασίλῃ, ἔν Τρικκάλοις 9 8)θρίου 1888.

Σελ. 166. (Ἡμερολόγιον Κυριῶν). Αἱ ψάλτριαι τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. (Ἦθη καὶ ἔθιμα Θεσσαλικά, ὑπὸ Χρ. Χρηστοθασίλῃ).

Σελ. 216. Περὶ τῶν ἑλληνικῶν χορῶν.

Σελ. 243. Ἡ ὠραία κόρη (ποίημα) Ἑλένη Δερένια, ἀπὸ δη-

μοτικὴ παράδοση.

Σελ. 246. Εἰς ἀνάμνησιν, Εἰρηναίου Ἀσωπίου, ὅπου περὶ ἔξ Ἡπειροῦ καταγωγῆς τοῦ Οἴκου Ἀλθάνα.

1890 Σελ. 181. Διαμονὴ Θεοδώρου Κολοκτρώνῃ ἔν Ζακύνθῳ, ὑπὸ Πέτρ. Χιώτῃ, ὅπου περὶ Ἀλῇ Φαρμάκῃ καὶ Ἀλῇ Πασᾶ.

Σελ. 201. Εἰκόνα Ἀλῇ Πασᾶ.

Σελ. 203. Δικαστικὰ ἀνέκδοτα τοῦ Τεπελενλῇ Ἀλῇ Πασᾶ, ὑπὸ Χρ. Χρηστοθασίλῃ.

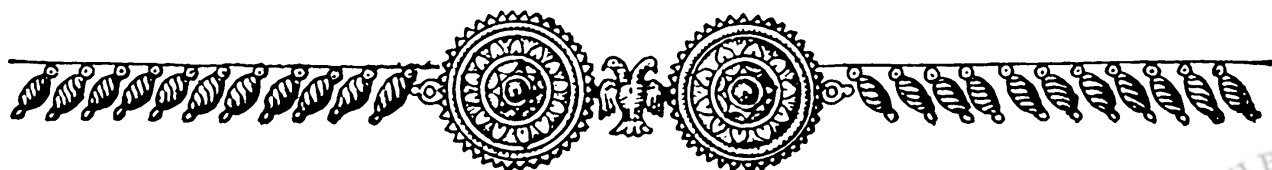
Σελ. 333. Χρονολογικὸς πίναξ τῶν πρώτων Ἐπισκόπων, Ἀρχιεπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν ὅπου σημειώνονται Μελέτιος Β' ἀπὸ Ναυπάκτου, Ἡπειρώτης, ἔτος 1703, Γρηγόριος Εὐρίπου, Ἡπειρώτης 1827.

Σελ. 37. Ἡμερολόγιον Κυριῶν. Ἦθη καὶ ἔθιμα Θεσσαλικά. Τὰ Κλήδωνα, Χ. Χρηστοθασίλῃ.

Σελ. 207. Περὶ ἑλληνικῶν χορῶν, ὅπου περὶ Πυρριχίου χοροῦ τοῦ Πύρρου καὶ ἀρβανίτικου (ἐνόπλου) ἀνυπόγραφον.

ΚΛΕΙΣΤΑ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ

Τοὺς μῆνες Ἰούλιο — Αὐγουστο τὰ γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας Μαυρομιχάλη 7, θα μείνουν κλειστά.

ΜΙΑ ΠΤΥΧΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

«Ιστορίας γάρ, ὡς ἂν τις εἴποι ψυχὴ
ἢ ἀλήθεια». Γεώργιος Παχυμέρης.

«Ἐρχεται τ' ἀληθές εἰς φῶς ἐ-
νίστε οὐ ζητούμενον» λέγει ὁ Μέ-
νανδρος. Ἔτσι κι' ἐμεῖς, ἀναδιφών-
τας ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια περί-
που σ' ἓναν παλιὸ κώδικα τῆς Μη-
τροπόλεως Βελλᾶς καὶ Κονίτσης —
ποῦ τώρα εὑρίσκεται στὸ συμβο-
λαιογραφεῖο τῆς Κόνιτσας — ἀνα-
καλύψαμε καταχωρημένο τὸ ἔγ-
γραφο ποῦ δημοσιεύεται παρακά-
τω, χωρὶς νὰ τὸ περιμένωμε.

Ἀπ' ὅσα εἶχαμε διαβάσει καὶ
διαβάσαμε μέχρι σήμερα (βιογρα-
φίες κλπ.) γιὰ τὸν Μεγάλον Εὐερ-
γέτη, λόγιον καὶ ἐπιστήμονα Μιχα-
ήλ Ἀναγνωστόπουλον, πούθενά δὲν
εἶδαμε νὰ ἀναφέρεται πῶς αὐτὸς
πρὶν φύγη γιὰ τὴν Ἀμερικὴ εἶχε
ἔρθει σὲ γάμου κοινωνία στὸ χω-
ριὸ τοῦ τὸ Πάπιγκο καὶ εἶχε πάρει
ἐπίσημα γυναῖκα τοῦ τῆ συγχωρια-
νῆ τοῦ Δέσποινα Χριστοδούλου Μί-
μη.

Σὰν ἀπαντήσαμε καὶ ἀντιγράψα-
με τὸ δημοσιευόμενον ἔγγραφο ζη-
τήσαμε πληροφορίες ἀπὸ γέροντες
καὶ γριές τοῦ Παπίγκου, καὶ ὅλοι
μᾶς ἀπαντήσανε ὅτι πραγματικὰ ὁ
Μιχ. Ἀναγνωστόπουλος εἶχε γυναί-
κα στὸ Πάπιγκο ἀπὸ τὴν ὁποία εἶχε
χωρίσει. Γιὰ τοὺς λόγους τοῦ δια-
ζυγίου ὅμως δὲν συμφωνοῦσαν με-

ταξὺ των. Ἄλλοι μᾶς εἶπαν, πῶς ἐ-
ρωτεύτηκε τρελὰ στὴν Ἀμερικὴ
ποῦ πῆγε τὴν κόρη τοῦ Εὐεργέτου
Χάου (τῇ δεύτερῃ γυναῖκα τοῦ)
καὶ ὅτι πρὸς χάριν τῆς ἐγκατέλει-
ψε τὴ Δέσποινα Μίμη καὶ ἄλλοι
πάλι πῶς τὴν ἐγκατέλειψε διότι εἶ-
χε ἀμφιβολίες γιὰ τὴν ἀρετὴ τῆς.
Ὅπως δὲ βλέπομε καὶ στὸ «Παρα-
χωρητήριον», ὁ ἀδερφός τοῦ Μιχα-
ήλ ὁ Χριστόδουλος Ἀναγνωστόπου-
λος δὲν ἀναγνωρίζει, ὅπως φαίνε-
ται, σὰν γνήσιο τέκνον τοῦ ἀδερφοῦ
τοῦ τὸν Πολυχρόνη Ἀναγνωστό-
λον καὶ τὸν ἀποκαλεῖ ὄχι ἀνεψιὸ τοῦ
ἀλλὰ «υἱὸν αὐτῆς Πολύχρονον».

Ρωτήσαμε μήπως ἡ Δέσποινα Μί-
μη εἶχε ἄλλον ἄντρα νωρίτερα πρὶν
παντρευτεῖ μὲ τὸν Μιχαήλ Ἀναγνω-
στόπουλον μὲ τὸν ὁποῖον νὰ εἶχε ἀ-
ποκτήσει τὸν Πολυχρόνη καὶ μᾶς ἀ-
πάντησαν ἀρνητικὰ.

Ὁ δὲ Πολυχρόνης, ὅπως μᾶς πλη-
ροφόρησαν, οὐδέποτε ἀμφισβήτησε
τὴν ἀρετὴ τῆς μητέρας τοῦ, οὔτε
ἀρνήθηκε τὴν καταγωγὴν τοῦ ἀπὸ
τὸν Μιχαήλ Ἀναγνωστόπουλον· ἀλ-
λὰ διατήρησε τὸ ἐπώνυμό του καὶ
τὸ μετέδωσε καὶ στὸ γιό του τὸν
διάσημον γλωσσολόγον Γεώργιον Ἀ-
ναγνωστόπουλον, τὸν ὁποῖον νεκρο-
λογώντας στὰ Ἡπειρ. Χρονικά τοῦ
1937 σελ. 262 ὁ Περικλῆς Βιζουκί-
δης ἀναφέρει ὅτι «ἦτο δὲ ἑγγονος
τοῦ ἐν Ἀμερικῇ διαπρέψαντος ἐπι-

στήμονος καὶ μεγάλου φιλανθρώπου Μιχαήλ Ἀναγνωστοπούλου (1837—1906)».

Τὸ ἔγγραφο πάλι μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ ἐκκλησία εἶχε παραχωρήσει κανονικὸ διαζύγιον. Ποῦ στηρίχτηκε ἀγνοοῦμε. Ἴσως καὶ νὰ σώζονται κάπου καταχωνιασμένα ἢ ἐδῶ ἢ στὴν Ἀμερικὴ τὰ πρακτικὰ τῆς δίκης ἢ ἄλλα σχετικὰ ἔγγραφα ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ρίξουν κάποιον φῶς στὴν ὑπόθεσιν. Ἡ ἀληθινὴ αἰτία τοῦ διαζυγίου τοῦ Μ. Ἀναγνωστοπούλου, ὅμως παραμένει ἀγνωστὴ καὶ τὸ μυστικὸ συναπέθανε ἀσφαλῶς μαζί μ' αὐτὸν καὶ μετὴν πρώτη του γυναῖκα ἢ τυχὸν ἄλλους ποὺ θὰ τὸ ἐγνώριζαν.

Πρὸς τὸ παρὸν ἔχομε τὸ ἔγγραφο, τὸ ὁποῖο ἀποκαλύπτει μιὰ ἄλλη πτυχή τῆς ζωῆς του. Ἐπειτα ἀπὸ σκέψεις καὶ ἀμφιταλαντεύσεις τόσων ἐτῶν καὶ λαθαίνοντας ὑπ' ὄψιν μας τὸ ρητὸ τοῦ Γ. Παχυμέρη ποὺ προτάξαμε, αποφασίσαμε νὰ τὸ φέρωμε στὸ φῶς τῆς δημοσιότητος πρὸς χάριν τῆς ἱστορίας καὶ χωρὶς νὰ ἔχωμε οὔτε τὴν παραμικρὴ πρόθεσιν νὰ θίξωμε τὴ μνήμη τοῦ μεγάλου Παπιγκιώτη Εὐεργέτη.

Ἰωάννινα Μάϊος 1890

Σελὶς 92

Κῶδιξ Μητροπόλεως Βελλᾶς — Κονίτις ἀριθ. 9.

ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΗΡΙΟΝ

Δι' οὗ ὁ ὑποφαινόμενος καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν εὐρισκομένου καὶ ζῶντος ἀδελφοῦ μου κύρ Μιχαήλ, καὶ συγκλη-

ρονόμος νόμιμος τῆς περιουσίας κινήτης τε καὶ ἀκινήτου τοῦ μακαρίτου πάππου μας Ἀναγνώστου Θεοδώρου καὶ τῆς προμητρὸς μας Ἀναγνώσταινας, δηλοποιῶ ὅτι συνεπεία τοῦ ἀνὰ χεῖρας μου γραμματίου τοῦ ρηθέντος ἀδελφοῦ μου Μιχαήλ Ἀναγνωστοπούλου γράφοντός μοι ὅτι παραιτεῖται ἀπὸ παντὸς κληρονομικοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ρηθείσης περιουσίας τοῦ πάππου μας καὶ ἀναγνωρίζει ἐμὲ καὶ μόνον κληρονόμον, τὴν δὲ ποτὲ σύζυγόν του καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς Πολύχρονον ξένους καὶ ἄλλοτρίους δυνάμει ἐκκλησιαστικοῦ διαζυγίου κηρύττων· δίδει μόνον τὸ δικαίωμα, καὶ τοῦτο κατὰ φιланθρωπίαν, ἀποδίδων τὸ προικεῖον τῆς καὶ τὸ μερίδιον τῆς προικὸς τῆς μακαρίτιδος μητρὸς μας, σήμερον ἀφοῦ πρῶτον ἐφρόντισα καὶ ἀπεκατέστησα τὸν ρηθέντα υἱὸν αὐτῆς Πολύχρονον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Αἰδεσιμωτάτου Παπαχαρίση ἐσώγαμβρον στεφανωθέντα τὴν ἐγγονὴν του Αἰκατερίνην, σήμερον λέγω, ἦλθον μετὰ τῆς ποτὲ νύμφης μου εἰς συνεννόησιν ἀποδείξας αὐτῇ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ὅτι νομίμως δὲν δικαιούνται νὰ λάβωσι τίποτε ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ πάππου καὶ προμητρὸς μας, ἀλλὰ χάριν φιλανθρωπίας καὶ πρὸς ἀποφυγὴν διενέξεων καὶ φιλονικειῶν καὶ διὰ τὸν λόγον καὶ ἔγγραφον ὑπόσχεσιν τὴν ὁποῖαν ὁ ρηθεὶς ἀδελφός μου ἔχει πρὸ πολλοῦ δεδομένην τῷ Πανοσιολογιωτάτῳ Πρωτοσυγγέλῳ Ματθαίῳ παραχωρῶ εἰς μὲν τὸν υἱὸν αὐτῆς Πολύχρονον τὰ ἐφεξῆς ἀκίνητα κτήματά μου ἐκ τῆς παπποπρομητρι-

κῆς περιουσίας. Τὸ χωράφιον εἰς Σερὸν ὄλον, τὸ χωράφιον εἰς τὴν Χούνκαν, ὁμοίως ἓν κομμάτιον εἰς τὸν Ἄρεσον τὴν ράχην ὁμοῦ μὲ δύο πλησίον κείμενα κομμάτια εἰς Ζουρλέκαν, τὸ χωράφιον εἰς τὸν Τσέρον, τὸ χωράφιον εἰς Διαθανάκου, τὸ χωράφιον εἰς Καλύβαις, τὸ χωράφιον εἰς Φραντζῇ, τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ χωραφίου εἰς Ἀμαρούδαν, τὸ χωράφιον εἰς Λιασκοθέσιον, τὸ ἡμισυ χωράφιον εἰς Παράγκα, τὸ πέρα μερίδιον ἀμπελίου εἰς Σουρβιάν ὁμοῦ μὲ τὸ χέρσον, τὸ ἀμπέλιον εἰς Ἀλατσιάν, ἓν κομμάτιον τόπου εἰς τὸν κάτω λάκκον τοῦ ἄνω μέρους, τὸ ἀμπέλιον εἰς Ἄγιον Ἀθανάσιον τοῦ ὁποίου αἱ σουρβιαὶ θὰ εἶναι κοιναί, ἓνα κῆπον εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν μύλον ὄλον, δύο ἐσσηκῆπια εἰς Κασάγιαν, ἓνα κῆπον εἰς τὸ αὐλάκιον, καὶ ἓν κομμάτιον κῆπου εἰς Ἀμαρούδαν, καὶ κινητὰ πράγματα, δέκα αἰγίδια, πέντε πρόβατα, δύο θαγένια τὸ ἓν μικρὸν καὶ τὸ ἕτερον μέγα, πέντε σαγάνια, δύο ταλιούρια, δύο τεψιά, μίαν τέντζερην μὲ τὸ καπάκι της, μίαν θαγκράτσαν μεγάλην, δύο τσεκούρια, ἓν δικέλιον, ἓνα τσαπί, ἓν κλαδευτήριον, μίαν καρσέλλαν, καὶ ἓν σάγισμα. Ἀπὸ ὁσπῆτιον δέ, ἀχυροκαλύθαν καὶ ἀλώνιον δέν τῷ παρεχώρησα, διότι ταῦτα ἐπώλησεν εἰς ἐμὲ καὶ τὸν ἀδελφόν μου ὁ μακαρίτης πάππος μας, καὶ τὸ χοτζέτι εἶναι ἐπ' ὀνόματί μας· εἰς δὲ τὴν μητέρα του καὶ ποτὲ νύμφην μου Δέσποιναν Χριστοδούλου Μίμη ἀπέναντι προικείων της καὶ λοιπῶν ἐκδουλεύσεων τῆς, ἐμέτρησα αὐτῇ 2.600 ἥτοι δύο χιλιάδας ἑξακόσια γρό-

σια ἀποδώσας καὶ τὰ σωζόμενα ἐπιπλα καὶ φορέματά της, μὴ ἔχοντες ὁ εἰς κατὰ τοῦ ἄλλου οὐδεμίαν ἀπαίτησιν καὶ φιλονικίαν καὶ ποιήσαντες τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον «Ἰμπρᾶ ἰσκᾶ ἀρέϊ δαθαντάν» εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

Τὸ παρὸν παραχωρητήριον ἅμα καὶ ἐξωφλητήριον ὑποβεβαιωθὲν παρ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ μαρτυρηθὲν παρὰ τῶν παρευρεθέντων ἀξιοπίστων μαρτύρων καὶ σφραγισθὲν μὲ τὰς βασιλικὰς σφραγίδας τοῦ χωρίου, ἐγένοντο δύο ὁμοια καὶ ἀντηλλάχθησαν εἰς ἓν· δεῖξιν διηνεκῇ καὶ ἀσφάλειαν.

Τῇ 25, Ἰουνίου 1873 ἐν Παπίγκω. Πολύχρονος μετὰ τῆς μητρός μου Δεσποίνης Χ. Μίμη τὴν ὁποίαν ὡς ἀγράμματον ὑπέγραψα ἐγὼ ὁ υἱὸς της θεβαιοῦμεν τὰ ἄνωθεν.

Χριστόδουλος Ἀναγνωστόπουλος θεβαιῶν τὰ ἄνωθεν.

Ὁ Πρωτοσύγγελος Ματθαῖος μαρτυρῶ.

Δημήτριος Παπαχαρίση μαρτυρῶ.

Πολύχρονος ἱερεὺς μαρτυρῶ
Δημήτριος Ἰωάννου μαρτυρῶ.
Θεόδωρος Κ..... μαρτυρῶ.
Γεώργιος Χάρη μαρτυρῶ.

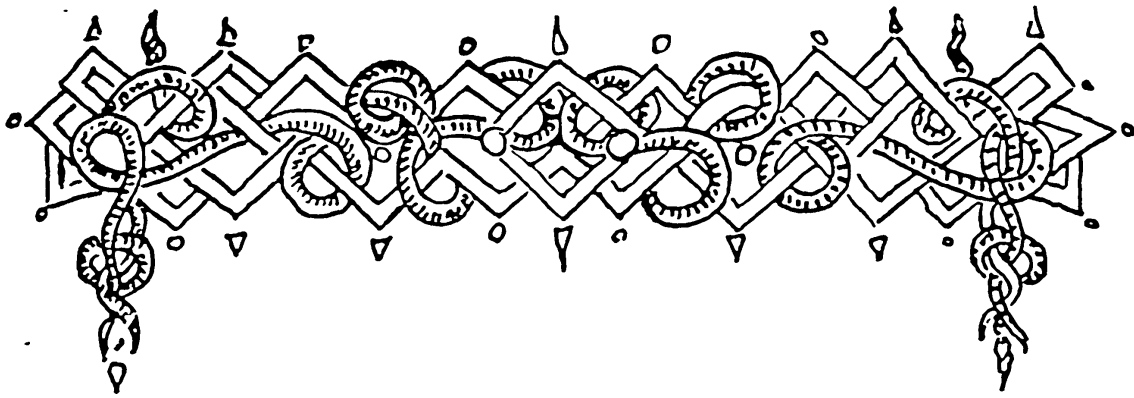
Ἀναστάσιος Χριστοδούλου μαρτυρῶ.

Ἰωάννης Κ. Λαζάρου Μουχτάρης μαρτυρῶ.

Νικόλαος Βασιλείου μαρτυρῶ.
(Σφραγίδες)
(Σ Σ)

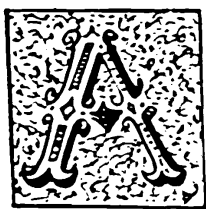
(Κατεχωρήθη τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1907
Ὁ Γραμματεὺς
ΣΠΥΡ. ΔΟΒΑΣ

Στὸ Βίκο - στὴν ἄκρη, στ' ὁμορφο μονοπάτι

ΤΗΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ ΓΙΑΝΝΗ - ΜΠΟΥΖΑ

υγουσιιάτικο απομε-
σήμερο. Όλα έχουν
καταλαγιάσει κάτω α-
πό τις καυτερές ακτί-
νες του ήλιου, που λαμ-
πρός κυρίαρχος του
σύμπαντος βαδίζει αργά - αργά
προς τη δύση.

Ούτε ανθρώπου ανασασμός ακού-
γεται, ούτε άλλου ζωντανού, ούτε
πουλιού φτερούγισμα, ούτε θρόι-
σμα φύλλου πουθενά. Όλα πνιγμέ-
να στη ζέστη αντιστέκονται στον α-
φανισμό τους με την ακινησία, προσ-
μένοντας υπομονητικά το βασίλειμα
του φλογερού τους δυνάστη.

Τούτη την ώρα την πήρα δική
μου, καταδική μου. Φόρεσα ελαφρά
ίσια παπούτσια, ένα ψαθί στο κε-
φάλι και με ένα ραβδί στο χέρι βγή-
κα στο δρόμο κλείνοντας αθόρυβα
την αυλόπορτα.

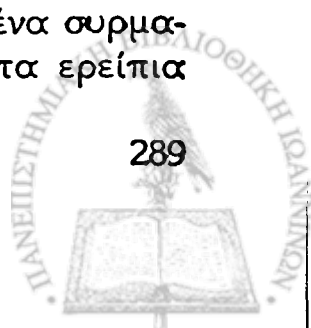
Ο γιός μου ο Αλέξανδρος, δύο
χρονών κοιμάται αμέριμνος μες
στη δροσιά του σπιτιού, κάτω από
την προστασία του πατέρα του.

Ανηφόρησα προς τη Γιανίτσαρη.
Άπνοια, ακινησία, ζέστη, ακούγον-
ται μόνο τα θήματά μου πάνω στα
χαλίκια του δρόμου και ηχούν κά-
πως παράξενα καθώς τρίζουν οι
μικρές άσπρες πετρούλες στριμω-
γμένες από το ξαφνικό βάρος που
δέχονται πάνω τους.

Σε λίγα λεπτά βγήκα στο ίσιωμα
της Γιανίτσας. Πίσω μου χαθή-
κανε και τα τελευταία σπίτια της
Βίτσας. Δεξιά μου μια μικρή πρά-
σινη κοιλάδα κι απέναντι στην πλα-
γιά το Μονοδένδρι με τα δίπατα
πέτρινα σπίτια του με τις γκρίζες
στέγες τους. Παραδομένο ανήμπο-
ρο στη νάρκη του μεσημεριού πε-
ριμένει υπομονητικά το γέρμα του
ήλιου για να πάρει ζωή και κίνη-
ση.

Μια πυκνόφυλλη θελανιδιά, ρί-
χνει τον ίσκιο της σε μερικά πέτρι-
να φυσικά στασίδια. Ακούμπησα να
πάρω μια ανάσα.

Αριστερά του δρόμου ένα συρμα-
τόπλεγμα προφυλάσσει τα ερείπια

από κάποιο αρχαίο κόσμο. Μια επιγραφή δίπλα στην πόρτα πληροφορεί τους περαστικούς ότι είναι ο παλαιότερος μέχρι σήμερα οικισμός της Ηπείρου με το νεκροταφείο του. Χρονολογείται από τη γεωμετρική εποχή 9 αιώνας π.Χ. και ό,τι αξιόλογα αρχαιολογικά ευρήματα μεταφέρθηκαν και φυλάσσονται στο αρχαιολογικό μουσείο Ιωαννίνων.

Ρώτησα τους γεροντότερους του χωριού να μου πούν ό,τι ξέρουν για τη Γιαννίτσαρη, γιατί στο άκουσμά της ο νούς μου γύρισε πίσω βαθειά στο χρόνο.

— Όπως ακούγαμε από τους παλιούς, μου είπαν, σ' αυτό το ίσωμα της Γιαννίτσαρης, οι τούρκοι μάζευαν όλα τα παιδόπουλα από τη Βίτσα και το Μονοδένδρι, διάλεγαν τα πιο όμορφα και γερά αγόρια 6—12 χρονών, τα έπαιρναν πάνω στ' άλογά τους κι έφευγαν για τόπους μακρινούς να τα κάνουν γιανίτσαρους, να χτυπήσουν αργότερα την ίδια τους τη γενιά. Και οι μανάδες από το Μονοδένδρι, οι μανάδες από τη Βίτσα έμεναν πίσω με τις αγκαλιές αδειανές να ολοφύρονται για τα χαμένα τους παιδιά, για τα όμορφα μικρά κεφαλάκια που δεν θα ξαναφιλούσαν πια.

Κάνω μια απότομη κίνηση του κεφαλιού και διώχνω αυτές τις εικόνες του σπαραγμού, τις στέλνω πίσω εκεί από όπου ήρθαν, από τα βάθη των χρόνων. Τώρα γύρω μου είναι όλα χαρούμενα κι ελεύθερα και οι αγκαλιές των μανάδων ζεστές, μοσχοβολούν τριαντάφυλλα του Μάη, του Οκτώβρη μανουσά-

κια. Στις αυλόπορτες, στις μεγάλες αυλές των σχολείων σμάρια-σμάρια τα ξανθά κεφαλάκια, τα καστανά κεφαλάκια τιτιβίζουν αδιάκοπα, δίνοντας φως, χαρά κι ελπίδα στων γονιών τους τη λαχτάρα.

Ω Θεέ μου! πόσο όμορφαίνει η πλάση σου με των ματιών τους την αστείρευτη τρυφερότητα.

Κίνησα για το Μονοδένδρι, πανύψηλες βελανιδιές και γράβοι αγκαλιάζουν το δρόμο και έτσι αργοδιαβαίνω στον ίσκιο τους θυγομετρώντας του ήλιου τα περάσματα στις φυλλωσιές. Σε μια στροφή, στην άκρη του δρόμου μια κρανιά με ξάφνιασε με το χρώμα και την αφθονία της. Την πλησιάζω, ένας κότσυφας φτερούγισε και χάθηκε στα χαμόκλαδα του δάσους. Την κοιτάζω συνεπαρμένη, τα κλωνάρια της γέρνουν προς τη γη από το βάρος των καρπών της. Τα κράνια κόκκινο - θυσινιά λαμπυρίζουν στο χάϊδεμα του ήλιου. Της μιλάω, τι όμορφη που είσαι, με κοιτάζει σεμνή, αμίλητη με τα χίλια κόκκινα ματάκια της. Δοκιμάζω ένα - δυό κράνια, τα πιό σκούρα, τα πιό θυσινιά, δεν τρώγονται είναι στυφά σκόμα.

Προχώρησα αφήνοντας πίσω μου το δάσος το βαθύσκιωτο. Εδώ στο ξέφωτο κυρίαρχος ο ήλιος χτυπάει αλύπητα τη γη του, όλα αναδίνουν μια λαύρα που σε πνίγει. Ο δρόμος γυμνός από δένδρα, ανηφορικός λιθόστρωτος στα 200—300 μέτρα του με έβγαλε στην πλατεία του χωριού. Τέτοια ώρα κανείς εδώ, ο πλάτανος, στη μέση της πλατείας, πανύψηλος, πανέμορφος με δέχεται

στη σκιά του. Ένα πεζούλι, πέτρινο δαχτυλίδι γύρω στον κορμό του, είναι για μένα ανακούφιση μέσα στη ζέστη. Ακούμπησα για τα καλά.

Γύρω τα σπίτια από άσπρη πελεκητή πέτρα, αγκαλιασμένα από ψηλούς αυλόγυρους, όλο ξηρολιθιά, μοιάζουν έρημα καθώς τίποτε δεν ακούγεται τούτη την ώρα. Μερικά από αυτά είναι βουβά, πραγματικά παντέρημα. Οι μεγάλες αρχοντικές αυλόπορτες, ξεθωριασμένες, φαγωμένες από τη βροχή και τον ήλιο, κατάκλειστες, σφραγισμένες με σκουριασμένες αλυσίδες φωνάζουν με την εγκατάλειψή τους, πως καιρό έχει να περάσει άνθρωπος το κατώφλι τους, πως καιρό δεν τα έχει αγγίξει ένα χέρι στοργικό.

Τούφες πυκνόφυλλες χελιδρονιές έχουν σκαρφαλώσει πάνω στους αυλόγυρους, ακόμα και πάνω στη σκεπή της πόρτας, προσπαθούν, με τα βαθυπράσινα ανάλαφρά τους φύλλα και τα πανώρια ασπρολούλουδά τους, ίδιο νυφιάτικο ανέγγιχτο πέπλο, να κρύψουν την εγκατάλειψη και την ερήμωση, σφιχταγκαλιάζοντας τις σκληρές ξηρολιθιές.

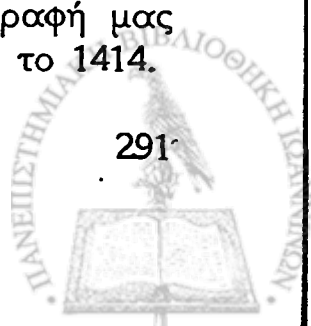
Άφησα το δροσερό πεζούλι κάτω από τον πλάτανο και πήρα το δρόμο για το μοναστήρι της Αγίας Παρασκευής. Γύρισα να κοιτάξω τον πλάτανο από μακριά, μου άρεσε πάντα να τον απενίζω από μακριά, μου έδινε δύναμη και αισιοδοξία έτσι καθώς άπλωνε τα ξανθά - ασημένια κλωνάρια του με περηφάνεια και λεβεντιά προς το ψήλωμα τ' ουρανού.

Βγαίνοντας από το Μονοδένδρι ο δρόμος μπαίνει στο δάσος για λίγο, δυο μεγάλες καρυδιές απλώνουν τα κλαδιά τους στην άλλη πλευρά του δρόμου και μπλέκονται με τα κλαδιά της φτελιάς και του γάθρου. Γύρω μου λογιών - λογιών δένδρα, πανύψηλα, πυκνόφυλλα με καλούσαν σιωπηλά να μείνω στον ίσκιο τους και στη δροσιά τους. Δεν κατάφεραν όμως να με κρατήσουν κοντά τους ο νους μου γι' αλλού αναφτέριαζε και βγήκα γρήγορα στο ξάγναντο. Μια απότομη πλαγιά γεμάτη θάμνους και λουλούδια από την επάνω μεριά του δρόμου και από την κάτω μεριά κατεβαίνει χαλικιάς με θράχια και πέτρες και κάπου - κάπου ξεπετιούνται κάποια δέντρα, μερικές τούφες από πουρνάρια, ή κανένα χαμηλό κέδρο ξαπλωμένο πάνω στον χαλικιά.

Κατάντικρύ μου φαντάζει μεγαλόπρεπη η χαράδρα του Βίκου. Στην άκρη - άκρη στο γκρεμό, το μοναστήρι της Αγίας Παρασκευής με τη γκρίζα πέτρινη στέγη του, τα μικρά παράθυρά του, ακατοίκητο από χρόνια, σιωπηλό, βυθισμένο στην ανυπαρξία του.

Μετά από 500—600 μέτρα δρόμο πέρασα την πύλη του Μοναστηριού, που είναι πάντα ανοιχτή και μπήκα στην αυλή του. Απέναντι από την πύλη είναι η εκκλησία της Αγ. Παρασκευής και δεξιά μια πέτρινη σκάλα οδηγεί στο ηγουμενείο, όλα κατάκλειστα.

Πάνω από την πύλη προς τη μεριά της αυλής, μια επιγραφή μας λέει ότι η Μονή κτίστηκε το 1414.

Μια άλλη πέτρινη σκάλα αριστερά της αυλής με έφερε σε ένα στενό δρομάκι που με έβγαλε στην άκρη στο γκρεμό, στην άκρη της χαράδρας του Βίκου πάνω από την Αγία Παρασκευή. Από εδώ και πέρα ένα στενό μονοπάτι, σχεδόν σκαλισμένο στο βράχο, συνεχίζεται πάνω από το βράθυρο για κάπου 500 μέτρα και δεν είναι πολλοί αυτοί που αποφασίζουν να το διαβούν.

Πέρασα πολλές φορές από αυτό το μονοπάτι, κάθε φορά που ερχόμουν στο χωριό μια από τις πρώτες μου επιθυμίες, όπως και σήμερα, ήταν να περπατήσω σ' αυτό το μοναδικό σε ομορφιά μονοπάτι πάνω από την άγρια, βαθειά χαράδρα, αψηφώντας τον κίνδυνο.

Έικανα σταθερά και άφοβα, όπως πάντα, λίγα βήματα στο μονοπάτι, σταμάτησα και έσκυψα δίπλα να κοιτάξω το βάθος, ήταν τρομακτικό, ένα χάος κάπου 700—800 μέτρα έχασκε σ' ένα βήμα μου δεξιά. Βράχια απότομα άγρια κατέβαιναν και χάνονταν στην κοίτη του ποταμού Βίκου.

Πολλές φορές είχα ρίξει πέτρες προς το βάθος κι' αφουγκραζόμουν ν' ακούσω το θόρυβο που θα έκαναν φτάνοντας κάτω, ποτέ όμως ο ήχος τους δεν έφτασε ως επάνω. Ήταν τόσο βαθειά.

Κοίταξα ψηλά, πάνω μου υψωνόταν καταρραχιά άγρια, απειλητική, κάπου 100 μέτρα και πάρα πάνω. Κοίταξα ξανά μπροστά μου τ' αγαπημένο μου μονοπάτι, έτοιμη να το διαβώ, δυό μάτια τρυφερά με κοιτούσαν με αγωνία και με ρω-

τούσαν: «πού πας; πού πας; πώς μ' αφήνεις;»

Ήταν τα μάτια του γιού μου, που με κοιτούσαν. Έσκυψα πάλι και κοίταξα το χάος, με έπιασε πανικός, ένα γλίστρημα, ένα στραβοπάτημα κι' ύστερα το σκοτάδι και η ανυπαρξία και τα μάτια του γιού μου θα πνίγονταν στα δάκρυα και στη θλίψη που ποτέ δεν θα έσβηνε, θα έμενε με τα χεράκια του ανοιχτά απλωμένα αναζητώντας τη χαμένη αγκαλιά της μάνας.

Έρριξα μια τελευταία ματιά σ' αγαπημένο μονοπάτι, μια ματιά αποχαιρετισμού. «Ποτέ πια», μονολόγησα και γύρισα πίσω με βήματα προσεκτικά.

Βρήκα μια μεγάλη γρανιτένια πλάκα σύρριζα στα βράχια, λίγα μέτρα μακριά από το γκρεμό και κάθησα ακουμπώντας στο βράχο πίσω μου. Μονοπάτι τέλος, ποτέ πια, ξαναείπα μιλώντας μόνη μου, γεμάτη απογοήτευση, σχεδόν απελπισμένη για κάτι αγαπημένο που έχανα, συντροφιά και όνειρο μιάς ολόκληρης ζωής.

Είδα εκεί δα μπροστά μου τα τρυφερά ματάκια του γιού μου να με κοιτάζουν χαρούμενα. Χαμογέλασα και εγώ τρυφερά, μια χαρούμενη γαλήνη με πλημύρισε. Εκείνα τα παιδικά χαρούμενα μάτια με πήγαιναν σ' όλης της γης τα όμορφα μονοπάτια, πάνω στις απόκρημνες ουρανοφιλητες κορυφογραμμές και μέσα στα βαθύσκια δάση, τα στρωμένα με φύλλα κόκκινα, μαβιά, με φύλλα πράσινα, κίτρινα, χρυσά.

Όχι δεν λυπάμαι πια για το ό-

μορφο μονοπάτι των νεανικών μου χρόνων, θα γίνει κι' αυτό μια γλυκιά αγαπημένη θύμιση μαζί τους.

Τώρα η ζωή μου πήρε άλλες διαστάσεις, άλλη αξία, πολύ μεγαλύτερη, ένα παιδί με περιμένει.

Τώρα είμαι μάνα.

Ένα γλίστρημα, ένα στραβοπάτημα και ύστερα...

Στην πλάκα που κάθισα έχει πέσει ίσκιος από πολλή ώρα. Ο ήλιος έχει γύρει προς τη Δύση πίσω από την καταρραχιά που υψώνεται πάνω μου.

Από τη χαράδρα ανέβαινε μια δροσερή πνοή που αγκάλιαζε και φιλούσε όλη την κουρασμένη φύση. Τα φυλλαράκια άρχισαν να θροΐζουν σιγανά και όλη η άγρια θλάση ήταν σκαρφαλωμένη στις σχισμάδες των θράχων και κρεμόταν ανάερα, σαν παράξενοι πολυέλαιοι από λογιών - λογιών ανθάκια, ταλαντευόταν πέρα - δώθε ευχαριστώντας τον πλάστη για την ανάσα που τους έδινε.

Ανάσaina και εγώ μαζί τους. Ένας κορυδαλλός υψώθηκε απ' τη χαράδρα ψηλά, ζυγιάστηκε για λίγο ακίνητος με τα φτερά του απλωμένα, άφησε ένα γλυκύτατο κελαιδισμό τσίρι - τρί, τσίρι - τρί και χύθηκε πάλι χαμηλά προς τη φωλιά του, κάπου σε κάποια θραχοσπηλιά. Όλος ο αιθέρας αντήχησε από τον αντίλαλο τσίρι - τρί, τσίρι - τρί.

Ήταν υπέροχα, μια απέραντη γαλήνη απλώθηκε μέσα μου, ήμουν ολομόναχη, ενώθηκα και έγινα ένα με την ονειρεμένη φύση, μια α-

νείπωτη χαρά πλημμύρισε την καρδιά μου, χαμογέλασα στο γαλάζιο άπειρο ευτυχισμένα. Θα μπορούσα να μείνω εδώ ώρες και ώρες συντροφιά με την απεραντοσύνη της γαλήνιας ομορφιάς.

Ένας θόρυβος, κάτι σαν τρίξιμο, κάτι σαν σύρσιμο δίπλα στο δεξί μου πόδι με τράμαξε και πετάχτηκα όρθια πάνω στην πλάκα. Δεν ήταν τίποτε, μια μικρή γκριζοπράσινη γουστερίτσα έτρεξε και χώθηκε σε μια χαραμάδα του θράχου, η ουρίτσα της κρεμόταν ακόμα έξω. Σε λίγο έκανε στροφή και έβγαλε το κεφαλάκι της να δει τι γίνεται.

— Καϋμένη, της είπα, με τρόμαξες, νόμισα πως ήταν φίδι. Με κοιτούσε φοβισμένη, δεν τολμούσε να κατεβεί. Μετά γλίστρησε γρήγορα μεσ' τα χορτάρια και χάθηκε. Έφταιγε εκείνο το χαρτί, ένα κομμάτι εφημερίδας πάνω στα χόρτα, ανέθηκε επάνω του, το χαρτί έτριξε και τρομάξαμε και οι δυό μας.

Κάθισα ξανά πάνω στην πλάκα, έσκυψα και έρριξα μια ματιά στην εφημερίδα, τι το ήθελα; έδειχνε πρόσφατη, ένας τίτλος μου τράβηξε την προσοχή, «17χρονη αυτοκτόνησε πέφτοντας από την ταράτσα του σπιτιού της». Διάβασα παρακάτω : «παιδί χωρισμένων γονέων ζούσε με τη μητέρα της και τον πατρυό της που έλειπαν αυτές τις ημέρες σε διακοπές».

Κοίταζα την εφημερίδα αφηρημένα, ο ένας τίτλος μετά τον άλλο που είχα διαβάσει συχνά - πυκνά στις εφημερίδες άρχισαν να χοροπηδούν μπροστά μου. «20χρονος

στρατιώτης αυτοκτόνησε στη σκοπιά του», «18χρονη θύμα του λευκού θανάτου», «19χρονος σμηνίτης αυτοκτόνησε...», «κι' άλλος νέος πέθανε από ναρκωτικά», «αυτοκτονία εικοσάχρονης».

Κάτι τρεμούλιασε μεσ' την καρδιά μου, κάτι αναταράχτηκε και η απέραντη γλυκειά γαλήνη που με πλημμύριζε πριν λίγο έσβησε μονομιάς σαν τη φλόγα του κεριού που τη χτύπησε ξαφνικά δυνατός αγέρας. Έχωσα το πρόσωπό μου μεσ' στις παλάμες μου, ένιωθα να στέκονται εδώ μπροστά μου, εκείνα τα όμορφα χαμένα νειάτα και να με κοιτούν με μάτια θλιμμένα, απελπισμένα, με το θάνατο μέσα τους, με κοιτούσαν και με ρωτούσαν «γιατί;»

Τα κοιτούσα και εγώ με απορία, με αγωνία και τα ρωτούσα «γιατί;»

Αισθάνθηκα τα μάγουλα και τις παλάμες μου υγρές, απ' τα κατάβαθα της ψυχής μου ανάβλυσαν δάκρυα και ήρθαν να στάξουν στη μνήμη όλων αυτών των αδικοχαμένων παιδιών.

Σηκώθηκα απότομα όρθια πάνω στην πλάκα προσπαθώντας να διώξω τις όμορφες θλιμμένες μορφές τους. Ακούμπησα ολόκληρη πίσω στο θράχο. Έρριξα μια ματιά ένα γύρω στις άγριες πλαγιές και τις πκνόδενδρες κοιλάδες και ήρθαν στο νού μου εικόνες από τα χρόνια που ήμουναι παιδί και μούλεγε η μάνα μου παραμύθια για τις νεράϊδες και τα νεραϊδορέματα, για τα καλά και τα κακά τα ξωτικά και

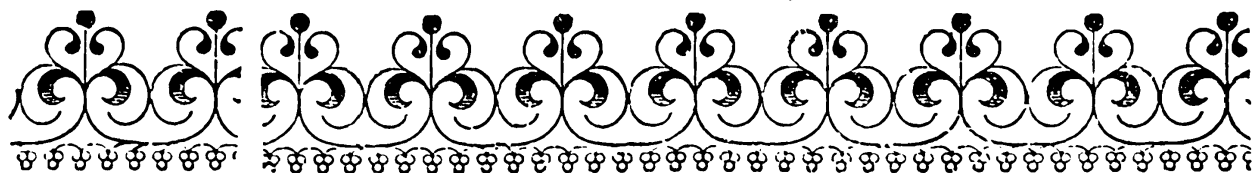
για τα αερικά που ζούνε στις κουφάλες των δένδρων, για τη μικρή και τη μεγάλη την καλή τη λάμια, που ζούσε μέσα στα πυκνά και σκοτεινά δάση και γύριζε στις ρεματιές και βοηθούσε όσους έφταναν σ' αυτήν να τη ρωτήσουν πού θα βρούν το αθάνατο νερό,, που θα βρούν τη χαμένη τους αγαπημένη, και πώς να ξυπνήσουν τη βασιλοπούλα που κοιμάται τόσα χρόνια.

Κάπου εδώ, κάπου εδώ στα σύδενδρα θα είναι η μεγάλη, η καλομάννα η λάμια, θα τη ρωτήσω κι' εγώ μήπως και μ' απαντήσει ποιός μπορεί να διώξει απ' των παιδιών μας την ψυχούλα το θανατερό τ' αγκάλιασμα.

Άπλωσα τα χέρια μου παρακαλεστά μπροστά κι' έβγαλα φωνή μεγάλη, όση δεν είχα άλλη και ρώτησα τη λάμια την καλή, τη λάμια τη μεγάλη να μου πει, πώς μπορεί στων παιδιών μας τα όμορφα της άνοιξης τους τα μάτια να στραφταλίζει παντοτεινή χαρά κι' ελπίδα, πώς μπορεί να λαμπυρίζει μόνο ζωή και φως.

— Πέσ' μου, πέσ' μου μάνα, καλομάννα. Κι' αυτή μ' αποκρίθηκε γρήγορα, δυνατά με χίλιες φωνές: «κ α λ ο μ ά ν α, κ α λ ο μ ά ν α, μ ά ν α», κι' αντιλάλησαν όλες οι πλαγιές τριγύρω και τα ρουμάνια και η χαράδρα ολόκληρη αντιλάλησε από τα βάθη της μέχρι ψηλά στα κράκουρα κι' ακόμα πιο ψηλά και σχολόγησε ο γαλάζιος αιθέρας απ' το πανανθρώπινο τραγούδι: «κ α λ ο μ ά ν α, κ α λ ο μ ά ν α, μ ά ν α».

Βαθιά ανθρώπινες σελίδες - Νεώτερες 'Οδύσσειες

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΕ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΧΩΡΙΟ

Προβληματική ή ξένη ύπηκοότητα για τὸν νοσταλγὸ μετανάστη

ΤΟΥ ΤΕΓΟΥΣΙΟΥ ΤΕΓΟΥ Καθηγητοῦ Κολλεγίου

“Ενα καὶ μόνο γεγονὸς ἀρκεῖ ν’ ἀλλάξει τὴ ζωὴ μας. Τέτοιο γεγονὸς ἦταν ἡ ἐπιστροφή μου, τὸ Νοέμβρη 1945, στὸ χωριό μου Βωβοῦσα, Ζαγορίου, ποὺ καταστράφηκε στὸ Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Τότε ὑπηρετοῦσα στὶς Ἀζόρες Νήσους, σμηναγὸς τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀεροπορίας — ὑπασπιστὴς δὲ καὶ διερμηνέας γιὰ τρεῖς εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες τοῦ ἐκεῖ πτεράρχου μας. Ἀδειοῦχος, ταξίδευσα ἀερορικῶς ὡς τὴν Ἀθήνα, μὲ μιὰ στάση στὴ Ρώμη, ἀπὸ ὅπου μὲ συνόδεψαν οἱ λοχίες Ἔρνεστ Μάλιος καὶ Περικλῆς Λαθορίτης, ἀπὸ τὸ Γοῦστερ, Μασσαχουσέτης.

Στὴν Ἀθήνα μάθαμε ὅτι ἡ φιλανθρωπικὴ ὑπηρεσία UNRRA τοῦ Ο. Η.Ε. χρειάζονταν ὁδηγοὺς γιὰ μεταφορὰ ἐνὸς φορτηγοῦ αὐτοκινήτου στὰ Γιάννινα. Χαρά μας ποὺ μᾶς ἀνέφεσαν τέτοια δουλειά!

Ἡ μετάβαση ἦταν ἐνδιαφέρουσα, ἀλλὰ καὶ θλιθερή. Ἐλεεινοὶ δρό-

μοι, πρόχειρα γεφύρια, δυσκολοδιάθατα ποτάμια. Οἱ κάτοικοι ὅμως μᾶς ἔμειναν ἀξέχαστοι. Εἶχαν τὴν ἱκανότητα νὰ ὀρθοπατήσουν δραστήριοι μετὰ τὴν καταστροφή. Ἦταν θαρραλεοί, ἀνθεκτικοί, εὐθυμοί. Οἱ δυσχέρειες τῶν αἰώνων καὶ ἡ φωτιά τῶν πολέμων τοὺς σκληρύνανε ἀτσαλένιους. Καὶ τώρα μποροῦν νὰ χαμογελοῦν. Λὲς καὶ ξαναγεννήθηκε ἡ Ἑλλάδα γι’ αὐτούς!

Ὁ Λαθορίτης πῆγε στὰ σύνορα τῆς Ἀλβανίας, ἂν κι’ ἤξερε ὅτι δὲν ἐπιτρέπονταν εἰσοδος τουριστῶν κι’ ἐπισκεπτῶν στὴν κομμουνιστικὴ αὐτὴ χώρα. Τοῦ ἐπιτράπηκε, πάντως, νὰ συνομιλήσει μὲ τοὺς γονεῖς του δυὸ ὧρες. Τί τρομερὲς ὧρες!

Ἐγὼ πῆγα στὸ Φλαμπουράρι νὰ ἰδῶ τὴ θειά μου Αὐγένα Σιαφάκα. Ἐφτασα στὸ μεσοχώρι τοῦ χωριοῦ τὰ μεσάνυχτα κι’ ἔριξα μιὰ πιστολιά ν’ ἀναγγεῖλω τὸν ἐρχομό μου. Σὲ λίγο ἦρθε ἡ θεία μου ἀγγελο-

σώπη και μαυροφορεμένη. Είχε
σει στον πόλεμο το μοναχογιό
ς. Ἀγκαλιαστήκαμε και κλάψα-
. Δέν τήν είχα ιδεΐ 24 χρόνια. Μέν
ν άντρα της Θεόδωρο, από τούς
ωτοπόρους μας μετανάστες στην

Ἡ άφιξη μου προκάλεσε πανηγυ-
ρικό συναγερμό στο χωριό μου. Τήν
«έπιτροπή» για τήν ύποδοχή μου ά-
ποτελοῦσαν ὅλοι οί συγχωριανοί
μου, χαμογελαστοί κι' άνυπόμονοι
νά μέ άγκαλιάσουν. Τί συγκινητι-

“Υστερα από 24 χρόνια ξενιτειᾶς, ὁ Τεγούσιος Τέγου τὸ 1945 ἐπισκέφθηκε
τὸ χωριό του Βωβοῦσα, ὅπου ντύθηκε τήν... ἐπίσημη τοπική στολή, γιά νά
φωτογραφηθεῖ κοιμαρώνοντας! Ἀριστερά του, ἡ μελλοντική κυρά του Κατε-
ρίνα. Δεξιά του, ἡ ἀδελφή της Ἑλένη.

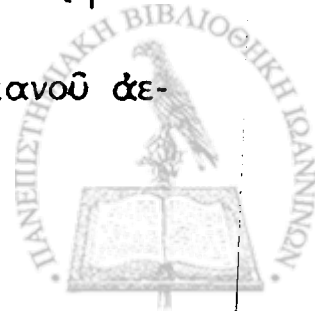
Ἀμέρिका, μένουν τώρα σέ μιὰ κα-
ύθα. Γιατί πέρασε κι' άπ' τὸ χω-
ριό τους ἡ φωτιά και τὸ τσεκούρι.

Τήν ἐπόμενη μέρα ἡ θεία μου Αὐ-
ένα μέ συνόδεψε στή Βωβοῦσα
καί μ' ἔφερε στο σπίτι τοῦ Νικόλα
ραζιτούλη. Ὁ ὁποῖος εἶχε δυὸ κό-
ες, τήν Ἑλένη και τήν Κατερίνα.
Ἐπίσης δέ δύο άγόρια, τὸ Μιχάλη
καί τὸ Νάντο, οἱ ὁποῖοι περιεργά-
θηκαν τὸ περίστροφό μου.

κή ἐπιστροφή στή γενέτειρα!

Φτώχευσαν και μούδιασαν στήν
πολύχρονη ξενιτειά τὰ ἑλληνικά
μου τῆς «Δευτέρας τάξεως» Δημο-
τικοῦ. Μιλοῦσα ὁμῶς «φαρσί» τὰ
βλάχικα, ὡς μητρική μου γλώσσα.
Ἀλλά και διότι οἱ γονεῖς μου ἐπι-
μένανε (κατ' ἀνάγκη, ἐννοεῖται),
νά μιλάμε και στήν Ἀμέρिका τή λα-
τινογενή διάλεκτό μας.

Φοροῦσα στολή Ἀμερικανοῦ άε-

ροπόρου, αλλά ήμουν ένας από τους συγχωριανούς μου. Γύρισε πιά στο χωριό του ο ξενιτευμένος.

Η επιστροφή μου στη γενέτειρα έστία μετά τον πόλεμο, άλλαξε τη ζωή μου όλη. Είναι ένα είδος μεταμόρφωσης κι' αλλαγής, μιὰ μεταβατική περίοδος. Δεν ήμουν 'Αμερικανός ολοκληρωτικά. Κι' όμως είχα αλλάξει τόσο πολύ, ώστε δεν ήμουν πιά άτόφιος Βλάχος ή "Ελληνας.

Αυτή ή δοκιμασία με συγκλόνισε και με προβλημάτισε. "Όπως όλοι σχεδόν οι μετανάστες, ήμουν ανυπόμονος να γίνω θέρος 'Αμερικανός και ν' αποχωρήσω από τον Παλιό Κόσμο. Πότε - πότε ντρεπόμουν κι' όλας για την ξένη καταγωγή μου. Δύσκολη κατάσταση. Συχνά μάλιστα φοβόμουν μήπως ή μητέρα μου συνεχίσει να μου μιλάει βλάχικα κι' όταν είχα φίλους μου 'Αμερικανούς στο σπίτι. 'Αλλά ή κατάσταση ήταν τρομερή κι' όταν ή μητέρα μου αγωνίζονταν να μιλήσει τά... αλαμπουρνέζικα, αγγλικά της. 'Η καυμένη μάνα μου είχε πολύ λίγη σχολική μόρφωση — και ντρεπόμουν για λογαριασμό της. 'Αργότερα όμως ανακάλυψα ότι ήταν σπουδαία νοικοκυρά, με πολλά ικανότητες. "Εραβε, κεντούσε, λανάριζε μαλλιά, έκλωθε, ύφαινε, ζύμωνε κι' έψηνε ψωμί, άφθαστη στο μαγείρεμα, στίς πήτες, στα κουλούρια. "Ηξερε κηπουρική. Καθόριζε δέ και την ώρα, σκοτάδι ακόμα, από τη θέση του Αύγερινου.

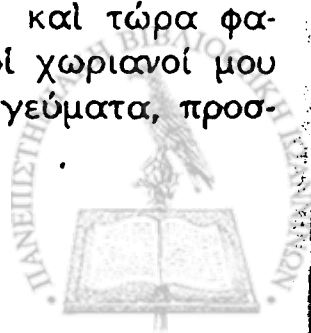
Μεταβλήθηκε πολύ ή άποψή μου για τη ζωή και τον κόσμο. Στίς 'Ηνωμ. Πολιτείες ήμουν ένας από

τους υπερακτό εκατομμύρια ανθρώπους. Στη Βωβοῦσα με γνώριζαν όλοι. Φαντασθήτε την έκπληξη και τη χαρά μου όταν έμαθα ότι ήμουν κι' εγώ στον κατάλογο των στρατευσίμων Βωβουσιωτών, που ήταν κολλητός στον κορμό του γερο - πλάτανού μας, στο μεσοχώρι. 'Η πατρίδα 'Ελλάδα με καλούσε να πολεμήσω τους 'Ιταλούς εισβολείς στο έδαφός της. Νόμισα ότι το ρολόϊ σταμάτησε στη Βωβοῦσα. Δεν πειράζει ή άπουσία μου 24 έτών. Είχα παραμείνει ένας 'Ελληνόβλαχος Βωβουσιώτης. Γύρω μου είχα συγγενείς κι' άλλους συγχωριανούς που θυμούνταν τον πατέρα μου. Και τον παππού μου, τον άγράμματο μαθηματικό και πολυτεχνίτη.

Τον Πάππου - Τέγο, τον άφθαστο αρχιμάστορα για νεροπρίονα και νερόμυλους. 'Ο όποιος κατασκεύασε και ξύλινο ρολόϊ, που κήκε κατά το Βαλκανικό Πόλεμο.

Το 1940 δόθηκε τρομερή μάχη στη Βωβοῦσα, όταν μιὰ Ιταλική μεραρχία αποκλείστηκε στην κοιλάδα του 'Αώου, μη μπορώντας να προχωρήσει προς το Μέτσοβο. Το πρώτο πλήγμα κατά του Φασισμού. Το 1943 όμως, έπειδή οι άντάρτες είχαν κρύψει όπλα στον "Αγιο 'Αθανάσιό μας, οι Γερμανοί έκαψαν τον ναό κι' όλο το χωριό. Πήραν κι' αιχμαλώτους. Τον καιρό που ή πείνα κι' άλλα δεινά της έποχής σκόρπισαν προς Νότο πλήθη λαού.

...Λείπουν ακόμη και τώρα φαγόσιμα. Κι' όμως οι χωριανοί μου με προσκαλούν σε γεύματα, προσ-

φέροντας ὅ,τι ἔχουν καὶ δὲν ἔχουν, ἂν καὶ ξέρουν πόσο θὰ τοὺς στοιχίσει ἡ φιλοτιμία τους αὐτή. Μεγαλόψυχοι κι' εὐθυμοὶ οἱ χωριανοί μου. Ὑπέφεραν θασανιστικά ὡς χθές, κι' ὅμως χαμογελοῦν, χαριτολογοῦν, γλεντοῦν. Ἀρκετοὶ δὲ ἄντρες καὶ γυναῖκες φοροῦν ἀκόμα ροῦχα ἀπὸ μάλλινα ὑφάσματα τῶν ἀργαλειῶν τους, ραμένα ἀπὸ ντόπιους ράφτες.

Ἐντυπωσιάσθηκα καὶ συγκινήθηκα μὲ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς τῶν χωριανῶν μου. Τελικά, θρῆκα τὸν ἑαυτό μου. Στὴν προσπάθεια νὰ ἐξαμερικανισθῶ, ξέχασα ποιός ἦμουν... Τότε, στὰ 34 χρόνια μου καὶ σὲ ἀπρόοπτες ἐξελίξεις, ἀνακάλυψα τὸν ἑαυτό μου. Ἐννοιώσα περήφανος πὺ εἶμαι Βωθουσιώτης Ἑλληνόβλαχος!

Ὅταν ἔφευγα, ὅλοι οἱ χωριανοί, μεγάλοι καὶ μικροί, μὲ συνόδεψαν ὡς τὸ «ἔθγα» τοῦ χωριοῦ, γιὰ νὰ μοῦ εὐχηθοῦν «καλὸ ταξίδι».

Τὴν ἀλησμόνητη αὐτὴ «Ὀδύσειά» μου κατέταξα σὲ 300 φωτογραφίες. Προτιμῶ αὐτὴ πὺ συνάπτω στὴν παροῦσα περιγραφή, καὶ στὴν ὁποία... καμαρώνω ντυμένος τὴν ἐπίσημη φορεσιά τῶν Βλάχων. Μὲ ντόπια ντυμένες κι' οἱ κοπέλες Ἑλένη (ἄριστ.) καὶ Κατερίνα Βραζιτούλη. Μοῦ ἀρέσει ἐπίσης καὶ ἡ φωτογραφία πὺ δείχνει τὴν Κατερίνα φέρνοντας νερὸ ἀπὸ τὸν Ἀῶ ποταμό. Ἐπιστρέφοντας δὲ στὶς Ἀζόρες, ἔβαλα τὶς δυὸ αὐτὲς φωτογραφίες στὸ τραπέζι τοῦ γραφείου μου, γιὰ νὰ μοῦ θυμίζουν τὴ δοξαστικὴ περιπέτειά μου. Στὴ Βωθοῦ-

σα δὲν θρῆκα μόνο τὸν ἑαυτό μου. Βρῆκα καὶ τὴ μελλοντικὴ σύζυγό μου: Τὴν Κατερίνα. Παντρευθήκαμε στὴν Ἀμερικὴ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1947.

Δοξαστικὴ περιπέτεια ἀποδείχτηκε κι' ὁ γάμος μας. Ποιός λέει ὅτι ὁ γάμος καταλήγει σὲ στασιμότητα κι' ἀκίνησία; Οἱ Βλάχοι εἶναι περιπετειώδης ράτσα. Οἱ νομαδικὲς συνθήκες δὲν ξεχνιοῦνται εὐκόλα, καὶ εἰδικότερα στὴν οἰκογένεια Τέγου. Τὰ τρία ἀγόρια μας Στέργιος, Πέτρος καὶ Ἀλέξανδρος — καὶ οἱ δυὸ κόρες μας Ἰωάννα καὶ Ἀνδριάννα, ἐπεσκέφθηκαν τὴν Ἑλλάδα τρεῖς φορές. Ξέρουν τὰ πάντα γιὰ τὴ Βωθοῦσα. Ἡ ταξιδιωτικὴ μας διάθεση εἶναι ἀμείωτη. Ἐγὼ μὲ τὴ γυναῖκα μου μείναμε στὴ Γερμανία δυὸ χρόνια, κι' ἄλλα δύο στὴ Γαλλία. Ὅλη ἡ οἰκογένεια περάσαμε ὀχτὼ χρόνια στὴν Ἰσπανία.

Κορύφωμα ὅμως τῆς νομαδικῆς περιπέτειας ἦταν οἱ κατασκηνώσεις μας... κάτι σὰν σὲ «Ξενοδοχεῖον τῶν ἀστέρων». Μὲ εἰδικὸ ταξιδιωτικὸ αὐτοκίνητο, ἡ ἑπταμελὴς οἰκογένειά μου κάλυψε τουριστικὰ ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὲς χῶρες, μερικὲς ἀφρικανικὲς, καθὼς καὶ τὴν Τουρκία. Συνολικά, διαδρομὴ 10.000 χιλιομέτρα περίπου, χωρὶς καμμιὰ διανυκτέρευση σὲ ξενοδοχεῖο. Ὅταν ἔχεις Βλάχα γυναῖκα, μπορεῖς νὰ σταθμεύεις τὸ κάρο σου (αὐτοκίνητο) κάτω ἀπὸ ἑναστρο οὐρανό...

Χαρὰ μου πὺ εἶμαι Βλάχος — καὶ μάλιστα Ἑλληνόβλαχος!

(Μετάφραση ἀπὸ τ' ἀγγλικά: Γιάννη Πινδέα).

Η ΞΕΝΙΤΙΑ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΛΕΣΣΙΔΗ

Πολλοί ποιητές και ο λαός μας τραγούδησαν - μοιρολόγησαν την μαύρη κι άραχνη ξενιτιά. Εγώ θα αναφερθώ και θα ξεχωρίσω τον ξενιτεμό του Ηπειρώτη, γιατί η ηπειρώτικη ξενιτιά έχει κάτι το ξεχωριστό, το ιδιαίτερο, που πρέπει να τονισθεί και να ξεχωρίσει, επειδή η προσφορά της στην πατρίδα μας Ελλάδα είναι μέγιστη και θαυμαστή.

Το ξενίτεμα των Ηπειρωτών πιστεύεται ότι άρχισε στις αρχές του 17ου αιώνα σε ορισμένες περιοχές (Ζαγόρι, Πωγώνι, Β. Ήπειρο) φούντωσε όμως και γενικεύτηκε στα 1850 και μετά.

Ο Ηπειρώτης φεύγει από το χωριό του, αλλά η σκέψη του, η ψυχή του, η καρδιά του είναι συνεχώς σ' αυτό, στα δέντρα, τα βουνά, τις ράχες του ακόμα και στα λιθάρια του. Τα αγαπάει και τα νοσταλγεί έν-

τονα και λαχταράει να γυρίσει γρήγορα σ' αυτά, όσο γίνεται, καζαντισμένος και προκομένος. Η Ελλάδα μας με περηφάνεια επιδεικνύει τα μεγάλα και θαυμαστά έργα των ξενιτεμένων Ηπειρωτών Εθνικών Ευεργετών. Τα επαγγέλματα με τα οποία ασχολούνταν ήταν : Αρτοποιοί, αρτεργάτες, μυλωνάδες, παντοπώλες, γαλατάδες και άλλα βιοποριστικά επαγγέλματα. Χαρακτηριστικό γνώρισμα του κάθε Ηπειρώτη ταξιιδεμένου είναι: η εργασία, η οικονομία (προσοχή! όχι η τσιγγουνιά), η τιμιότητα και η αγάπη προς την πατρίδα. Επίσης η βαθιά πίστη στο Χριστό, που σ' αυτή στήριζαν την προκοπή τους και το καζάντιο τους. Στόχος τους ήταν να γυρίσουν στην πατρίδα καζαντισμένοι για να δημιουργήσουν εκεί έργα για τον εαυτό τους, την οικογένειά τους, αλλά και για τους άλλους. Πριν 100-150-200 χρόνια ο ξενιτεμός ήταν τραγική υπόθεση.

Η αναχώρηση από το χωριό έμοιαζε με ικηδεία! Το προηγούμενο θρόαδν συγκεντρώνονταν στο σπίτι του ταξιδιώτη συγγενείς, φίλοι και χωριανοί. Έφεραν μαζί τους και κανίσκια σα δώρα τα λεγόμενα «ξεκινήματα». Δείπνιζαν όλοι μαζί και τραγουδούσαν πένθιμα τραγούδια της ξενιτιάς. Το πρωί ξεπροβόδιζαν τον ξενιτεμένο ως το σημείο του χωριού όπου τους έπαιρναν οι κираτζίδες. Εδώ τα ξεχωρίσματα γίνονταν θρήνος!!! Κλάματα, μοιρολόγια, αγκαλιές και φιλιά. Τα μέρη αυτά είναι ποτισμένα με δάκρυα πικρά του ζωντανού αποχωρισμού. Δεν γνώριζαν αν θα ξαναανταμωθούν. Τα ταξίδια την εποχή εκείνη ήσαν σκληρά και δύσκολα. Πήγαιναν ξένοι μέσα στους ξένους κι άγνωστους. Να σημειώσω ότι άφηναν πίσω τους γονείς, αδέρφια, γυναίκα, παιδιά. Τα χρόνια της ξενιτιάς και του χωρισμού ήταν 5—10 ή και περισσότερα καίμιά φορά! Η δουλειά σκληρή και οι στερήσεις πολλές!

«Τι να σου στείλω, ξένε μου, αυτού στα ξένε πού 'σαι, να στείλω μήλο σέπεται, κυδώνι μαραγκιάζει, να στείλω μοσχοστάφυλο στο δρόμο ξεσπειριάζει. Σου στέλνω και το δάκρυ μου σ' ένα φτενό μαντήλι...».

Πόσο τραγικοί είναι οι απλοί αυτοί στίχοι του Ηπειρώτικου δημοτικού τραγουδιού. Τους ακούς με τη συνοδεία του κλαρίνου και του κλαψάρικου βιολιού και ραγίζεται η καρδιά. Κι ο υπέροχος Κ. Κρυ-

στάλλης στο τραγούδι της ξενιτιάς λέει:

«Τραγούδια αν έχει η μαύρη γη
κι ο τάφος χαμογέλια,
έχει και του παιδιού η καρδιά
που περπατάει στα ξένα...
Ανάθεμά σε ξενιτιά
με τα φαρμάκια πούχεις...
Πούν της μανούλας τα φιλιά
το χάδια του πατέρα;
Πούναι τα γέλια τ' αδερφού
η συντροφιά του φίλου;
Πούν της αγάπης οι ματιές
και τα γλυκά τα λόγια;
Αχ! πώς τους θάφτουν νάξερεις
και πώς τους παν τους ξένους!
Χωρίς λιθάνι και κερί,
χωρίς παπά και ψάλτη!
Πού να τον πω τον πόνο μου
πού να τον απορρίψω;
Ανάθεμά σε ξενιτιά
με τα φαρμάκια πούχεις....

Στην αρχή ταξιδεύονταν άντρες ώριμοι. Μετά από χρόνια ταξιδεύονταν και παιδιά 12—15 χρόνων. Τα εφόδιά τους ήταν πολλές συμβουλές και ευχές των γονιών τους. Για παράδειγμα, ο πατέρας μου ταξίδεψε σε ηλικία 12 περίπου χρόνων στα Χανιά της Κρήτης.

Στο ταξίδι οι μεγαλύτεροι Ηπειρώτες πρόσεχαν και παρακολουθούσαν τη ζωή και γενικά τη συμπεριφορά των νεώτερων. Έτσι, όταν καταλάβαιναν κάποια παρεκτροπή τους, αμέσως επενέβαιναν με συμβουλές, οδηγίες και υποστήριξη. Οι νέοι τους άκουγαν με προσοχή και προθυμία. Δεν ήθελαν όμως να μαθευτεί στο χωριό η πα-

ρεκτροπή τους. Είπα παραπάνω ότι ταξιδεύονταν οι άντρες.

Στο χωριό λοιπόν έμεναν οι γυναίκες που εκτελούσαν όλες τις αγροτικές εργασίες, όπως, όργωμα, σκάψιμο, κλάδεμα, κόψιμο ξύλων, βόσκημα των γιδοπροβάτων. Και όλες τις άλλες εργασίες του σπιτιού, του νοικοκυριού. Και τη φροντίδα των παιδιών.

Το βαρύτερο αληθινά γι' αυτές, ήταν το ζάλωμα. Ζαλώνονταν με τριχιά στην πλάτη, με ειδικό τρόπο, τις βαρέλες με το νερό, ξύλα από το λόγγο, σκουτιά απ' το πλύμα, σακιά με γεννήματα και ό,τι άλλο βάρος.

Οι γυναίκες της Πίνδου που ζαλωμένες κουβαλούσαν τα κασόνια με τα πυρομαχικά από τα χαμηλά στα ψηλά ήταν μαθημένες και τα κορμιά τους ήταν σκληραγωγημένα και ροζιασμένα. Γι' αυτό με ευκολία, χαρά και χαμόγελο έκαναν αυτό το κατόρθωμα. Αλήθεια αναρρωτιέμαι και ρωτάω και σας, χωρίς να θέλω να υποτιμήσω τις άλλες Ελληνίδες, θα μπορούσαν να ανεβάσουν τα κιβώτια αυτά στα υψώματα των βουνών, γυναίκες των πόλεων; Δεν θέλω και δεν πρέπει να πω όχι! Αλλά το ρώτημα παραμένει. Απαντείστε ο καθένας όπως νομίζει.

Στις αρχές οι Ηπειρώτες ταξίδευαν στην Ανατολή. Στην Πόλη, στη Σμύρνη, στο Αϊδίνι, στον Πόντο, στο Ντεμίσι, στις μικροπόλεις Λύγδα και Παλιάμπολη. Μετά στην Αίγυπτο, στη Ρωσία, Ρουμανία και άλλες, στις αρχές του αιώνα μας,

χώρες της Ευρώπης. Αργότερα στην Αμερική και γενικά όπου βάλει το μυαλό σου πάνω στη γη. Τα τελευταία χρόνια από το '60 και μετά ξενιτεύονταν, ομαδικά θάλεγα, στη Γερμανία και Αυστραλία.

Τον τόπο του ξενιτεμού μας τον μαρτυρεί απλά και χαρακτηριστικά το ηπειρώτικο δίστιχο:

«'Οποια πέτρα κι αν σηκώσεις,
Ηπειρώτη θε να βρείς».

Ταξίδευαν παντού σ' όλα τα μέρη της γης. Οι λόγοι που ανάγκαζαν τους Ηπειρώτες να παρατάν τα πάντα και να χάνονται στα ξένα ήταν πολλοί και διάφοροι. Αναφέρω παρακάτω μερικούς από τους σπουδαιότερους:

1) Η άγונה και κυριολεκτικά λιθόσπαρτη ηπειρώτικη γη.

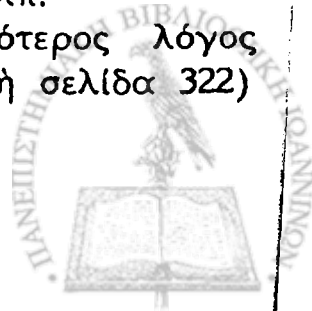
2) Ο μικρός γεωργικός κλήρος που διέθεταν.

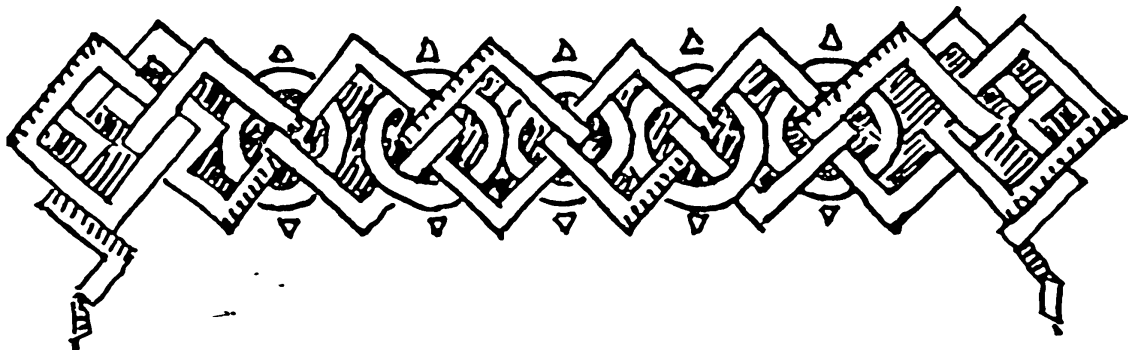
3) Ο πρωτόγνωρος τρόπος εκμετάλλευσης αυτών έστω των λίγων στρεμμάτων γης που διέθεταν.

4) Η μίμηση και το παράδειγμα άλλων συγχωριανών τους που ταξιδεύτηκαν (και ζούσαν καλύτερα) και ο πόθος για μια καλύτερη κοινωνική, πολιτισμένη, ανθρώπινη ζωή.

Εκτός απ' τα ταξίδια τους στο εξωτερικό, ταξιδεύονταν και στο εσωτερικό, σ' όλες τις μεγάλες πόλεις της Ελλάδας, Αθήνα, Πειραιά, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Βόλο, Λάρισα, Χανιά Κρήτης κλπ.

Αλλά ο σπουδαιότερος λόγος (ΣΥΝΕΧΕΙΑ στή σελίδα 322)

“Ένα παραδοσιακό παιχνίδι στην Πρέβεζα

ΑΜΠΑΛΕΣ

ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΡΖΗ

Από πότε ξεκινάει η ιστορία του παραδοσιακού τούτου παιχνιδιού που συνεχίζει να συγκινεί τις καρδιές πολλών Πρεβεζάνων, δεν γνωρίζουμε, αν και αρκετοί είναι της γνώμης ότι αυτό έχει επικρατήσει από Ενετοκρατίας.

Άλλοι πάλι επιμένουν λέγοντας πως θα πρέπει να έκανε την εμφάνισή του εδώ, όταν η περιοχή είχε περιέλθει στη Γαλλική κυριαρχία, κάπου δηλαδή στον 18ο αιώνα.

Για να μη σπαζοκεφαλιάζουμε περισσότερο, αφού δεν έχει μείνει κάποιο έγγραφο σε μας που να μας μιλάει με σιγουριά και αφού γνωρίζουμε ότι το παιχνίδι αυτό εξακολουθεί να παίζεται ακόμη και σήμερα τόσο στην Ιταλία όσο και στη Γαλλία, (αυτό το διαπίστωσα όταν πρόσφατα είδα κάποιο ντοκυμαντέρ Γαλλικό στην τηλεόραση) ένα είναι το σίγουρο, ότι για 200 ίσως και περισσότερα χρόνια, έχει ριζώ-

σει στις καρδιές των Πρεβεζάνων.

Στην πρόσφατη έρευνα που έκανα για το παιχνίδι αυτό στην τοποθεσία που βρίσκονται οι Εργατικές Κατοικίες (Άγ. Γεώργιο) Κυανή Ακτή, έτυχε να συγκεντρώσω στοιχεία από Πρεβεζάνους που έχουν ξεπεράσει το 65ο έτος της ηλικίας τους, και που συνεχίζουν να είναι παίχτες.

Οι δύο από αυτούς, μου είπαν πως θυμούνται στην παιδική ηλικία ακόμη, έβλεπαν τους πατεράδες τους να παίζουν στην τοποθεσία Καφενέδες. Άλλη πάλι τοποθεσία, ήταν εκείνη που βρίσκονταν κοντά στο Παγοποιείο (στου Τσαρλαμπά).

Όταν άρχισε η γύρω περιοχή να οικοδομείται, παρουσιάστηκε πρόβλημα χώρου για τη συνέχιση του παιχνιδιού και τότε όλοι όσοι συνδέονταν με το παιχνίδι στεναχωρημένοι έσπευσαν σε αναζήτηση χώ-

ρου (αλάννα). Ευτυχώς όμως, πολύ γρήγορα ανακαλύψανε το χώρο εκείνο που βρίσκονταν απέναντι ακριβώς από το Νεκροταφείο, ελαιώνας ήταν όλη αυτή η περιοχή εκεί είχε και το καφενείο ο Τσίρας.

Σε τούτη δω την περιοχή, το παιχνίδι κράτησε πολλά χρόνια και τα κεράσματα που τότε ήταν ένα λουκούμι και τότε μια θανίλια (υποβρύχιο), έπαιρναν και έδιναν, όπως το ίδιο γίνονταν και με τα πειράγματα, τα αθώα εκείνα πειράγματα που γίνονταν χωρίς παρεξηγήσεις, ενώ πλούσια ήταν επίσης και τα παρατσούκλια που άλλαζαν οι συμπαίχτες μεταξύ τους και που πολλά από αυτά ακούγονται ακόμα και σήμερα.

Κατά δεκάδες σύχναζαν οι Πρεβεζάνοι σ' αυτές τις αλάνες, άλλοι για να παίξουν και άλλοι για να παρακολουθήσουν το παιχνίδι, ήταν ένα είδος θεάματος και να, ο συνωστισμός, δεν έβρισκαν σειρά να παίξουν και όπως είναι φυσικό, άρχιζαν οι λογομαχίες και άκουγες τον Πατρινό να φωνάζει το συμπαίκτη του, (αντίπαλο) Λορέντζο Κ. με το παρατσούκλι του, Νταγιάρ, ή ο Μπουρδουμπάς, να φωνάζει τον Κατσικομβόρδο Ευσ. με το «χαριτωμένο» παρατσούκλι «Κολοτριχιάρη» και πολλά άλλα που συμπλήρωναν την ψυχαγωγία του Πρεβεζάνου.

Το παιχνίδι αυτό, που μοιάζει πολύ με το επιτραπέζιο παιχνίδι του μπιλιάρδου, είναι ομαδικό και παίζεται από δυο αντίπαλες ομάδες μέχρι και τεσσάρων παιχτών

από κάθε πλευρά, ή και μονομαχία ακόμη.

Στο παιχνίδι αυτό, ο κάθε παίχτης προσπαθεί ρίχνοντας τη μπάλλα να πλησιάσει το αμπάλι και συνάμα να αποσπάσει του αντίπαλου τη θέση της μπάλλας, στέλνοντάς την μακρύτερα, αυτό συνεχίζεται εναλλάξ. Η βαθμολογία γίνεται ανάλογα με τον αριθμό των αντιπάλων. Οι δε πόντοι που μετράνε είναι οι μονοί 5, 7, 9 κλπ.

Το κέρασμα τότε δεν είχε μισή, μια δραχμή, περίπου, ένας καφές 0,50 λεπτά. Συνήθως το χειμώνα, παίζαμε περισσότερες ώρες, όπως το ίδιο συμβαίνει και σήμερα για να ζεσταθούμε, άκουσα να μου λέει κάποιος παίχτης (Κοντονής Διον.) που πρωτοξεκίνησε να παίζει στην τοποθεσία Τσαρλαμπά.

Οι πρώτες μπάλλες, συνέχισε να λέει, ήταν φτιαγμένες από ξύλο και ζύγιζαν περίπου 500-600 γρμ. ανάλογα με τον όγκο.

Ήρθε όμως καιρός να τα «μαζέψουμε» και από δω, αφού ο Ελαιώνας παραχώρησε τη θέση του στις οικοδομές, και πάλι καινούργιες σκοτούρες και τρεχάματα για εξεύρεση χώρου γιατί το παιχνίδι αυτό είναι για μας κάτι σαν «τον επιούσιον άρτον».

Αυτή τη φορά όμως κουρασθήκαμε να ψάχνουμε και μια απογοήτευση άρχισε να μας κυριεύει, όταν τελείως απροσδόκητα παρουσιάστηκε η ευκαιρία και ήταν αυτή που μας συγκίνησε με την ευγενική προσφορά του κ. Ρέντζου (Ιδιοκτησία) στην τοποθεσία Πανόραμα.

ΗΠΕΙΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 165 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ἐρείπια τῆς Νικόπολης

Παραμυθιά (ἄποψη)

Ἐκβολὴς τοῦ Ἀχέροντα

"Αποψη τοῦ Κάστρου. Στὸ βάθος τὸ Μιτσκέλι

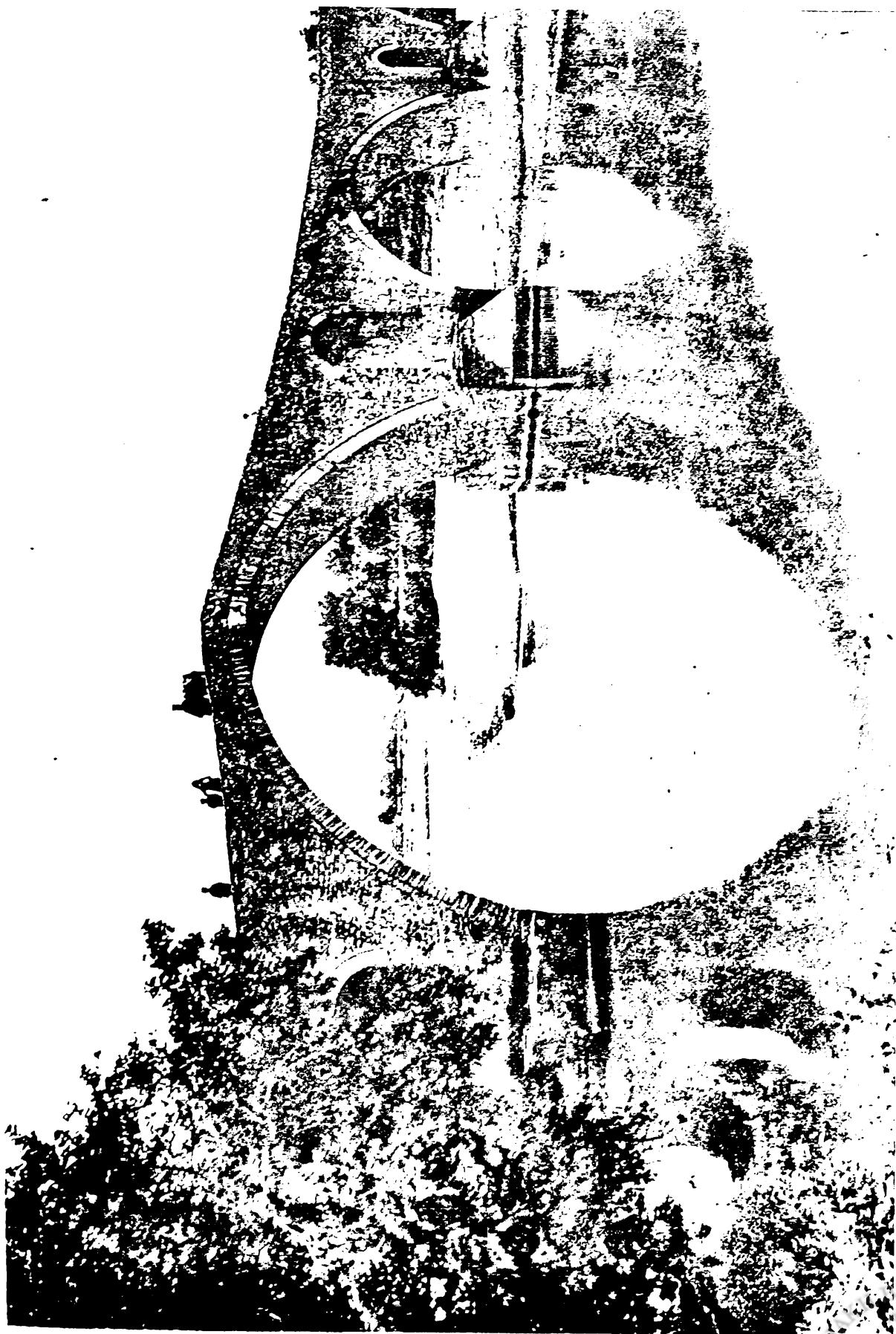

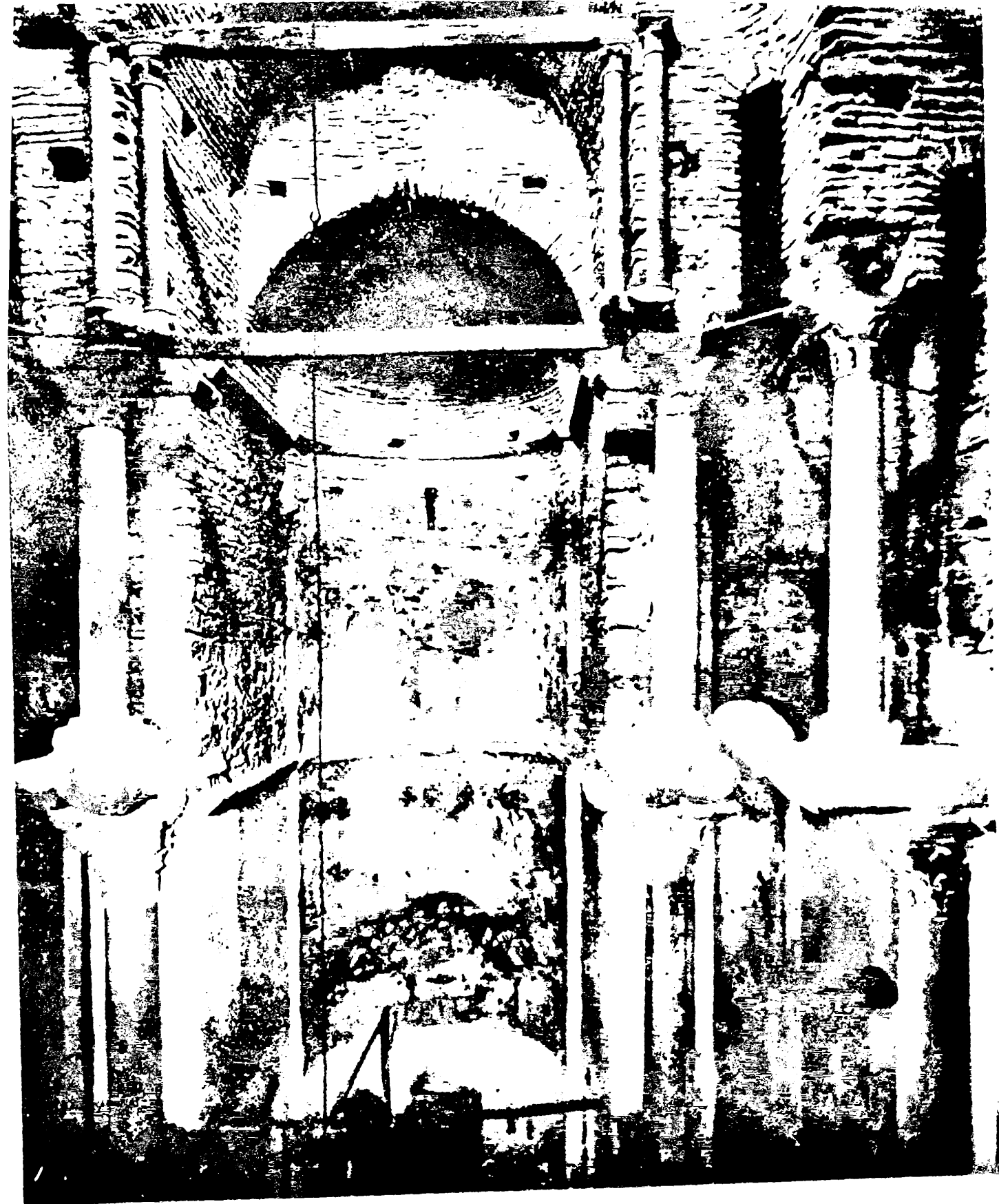
"Αποψη τῆς Πρέβεζας

Λαῖρος

Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Παρηγορίτισσας

Τα νεότερα χρόνια τα κεράσματα ήταν για ένα γλυκό (πάστα), που είχε 50 δρχ. Όταν όμως περνούσαμε τις δυο παρτίδες, μετατρέπαμε τις πάστες σε χρήματα που πολλές φορές έφταναν τις 200—300 δρχ., ποιός μπορούσε να φάει πάνω από δυό γλυκά;

Τα τελευταία χρόνια, δυστυχώς, οι Πρεβεζάνοι άρχισαν να το μολύνουν κι αυτό το παιχνίδι, δεν το σέβονται, όπως δεν σέβονται και αλλήλους οι παίχτες, φτάνοντας πολλές φορές σε σημείο να λογοφέρνουν με λόγια απρεπή που είχαν τη συνέπεια να διωχθούμε και από εδώ, μετά από διαμαρτυρίες των γειτόνων. Μέχρι που μας παραχωρήθηκε τούτη η περιοχή που είναι κοντά στις Εργατικές Κατοικίες (Άη Γιώργη).

Έτσι διατηρείται ακόμη και σήμερα, το παραδοσιακό τούτο παιχνίδι που για αιώνες τώρα συγκινεί πολλούς Πρεβεζάνους που με κάθε θυσία θα πρέπει να το προστατεύουν από ορισμένους που το έχουν παρεξηγήσει, και να το αγκαλιάσουν κι άλλοι, γιατί είναι ένα υπαίθριο και υγιεινό παιχνίδι κάτι που στην εποχή μας την ηλεκτρονική είναι πολύ σπάνιο

Κάπως έτσι θα σκέφθηκε και ο σημερινός Δήμαρχος κ. Γιαννούλης που του αξίζουν πράγματι συγχαρητήρια από όλους τους Πρεβεζάνους γιατί το συμπεριέλαβε μέσα στα πολιτιστικά, παραχωρώντας και κάποιο χώρο που βρίσκε-

ται κοντά στο κηποθέατρο.

Δεν πρέπει όμως να σταθεί ως εδώ το ενδιαφέρον του καθώς και των άλλων συνυπευθύνων πάνω στα πολιτιστικά - παραδοσιακά. Η δική μου γνώμη είναι να σχηματισθούν τρία, τέσσερα γκρούπ (ομάδες) που θα είναι άξια να αντιμετωπίσουν Γάλλους ή Ιταλούς στα πλαίσια των πολιτιστικών εκδηλώσεων του καλοκαιριού και που θα προσκληθούν από το Δήμο Πρέβεζας. Θα πρέπει να καθιερωθούν τέτοιοι αγώνες που θα συμβάλουν τουριστικά, ενώ παράλληλα, θα αναβαθμισθεί αυτό το παιχνίδι και θα γίνει γνωστό στο πλατύ κοινό της περιοχής της Πρέβεζας και σ' ολόκληρο το Νομό γενικότερα.

Υ.Γ. Οι ημέρες που προτιμούν οι παίχτες να συγκεντρώνονται για το παιχνίδι είναι κατά προτίμηση τα Σάββατοκύριακα και οι μέρες αργίας, ενώ τις εργάσιμες μέρες συγκεντρώνονται μόνο όταν τα καταστήματα παραμένουν κλειστά τις απογευματινές ώρες.

Ένας Ιταλός που είχε έρθει στην Πρέβεζα προτού 4—5 χρόνια και που εργάζονταν εδώ κατασκευάζοντας έπιπλα από μπαμπού και που αργότερα έγινε γαμπρός στη πόλη μας, έφερε μπάλλες από την Ιταλία. Οι μπάλλες αυτές που αντικατέστησαν τις προηγούμενες, είναι φτιαγμένες με ένα μίγμα από καουτσούκ, μέταλλο και πλαστικό και είναι πιο καλαίσθητες.

ΘΥΜΗΣΕΣ ΑΠ' ΤΟ ΤΖΟΥΜΕΡΚΟ

τῆς Μάνας μου Αννίκας Γκαναβία καὶ τῆς Γιαγιᾶς μου Σοφίας Κοτσαρίδα

ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΡΗΓΑΝΕΛΑ

Σύμφωνα μὲ τὰ λεγόμενα τῆς μητέρας μου τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς της ἀπὸ 1900—1922 τὰ πέρασε μαζί μὲ τὴν οἰκογένειά της στὸ χωριὸ Βουργαρέλι Ἄρτας. Τὰ σημερινὰ μέσα ἦταν ἀνύπαρκτα τότε καὶ μόνον γιὰ νὰ φθάσεις στὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν Ἄρτα μὲ ἄλογο ἤθελες 12—16 ὁλόκληρες ὥρες καὶ μάλιστα νὰ γίνεῖ καὶ διανυκτέρευση στὸ Χάνι Κοντοδήμα γιὰ ξεκούραση ἀνθρώπων καὶ ζώων.

Μὲ πολλές δυσκολίες λοιπὸν ἀλλὰ καὶ μὲ μεγάλον ζῆλον γιὰ πρόοδο κυλοῦσε ἡ καθημερινή ζωή. Ἡ γιαγιά μου Σοφία ὅταν τὸ 1900 πῆγε νύφη στὸ χωριό, παίρνοντας τὸ γιατρό Ἰωάννη Κοτσαρίδα ἔφερε ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ὠραιότατα προικιά της καὶ τὴν πρώτη ραπτομηχανή Σίγγερ.

Ἀμέσως ἐδίδαξε τὴν τέχνη τῆς ραπτικῆς σὲ ὅλες τὶς ἀνεψιές, ξαδέλφες ἀλλὰ καὶ τὴν κόρη της ἀργότερα, μὲ ὅλα τὰ καλὰ ἐπακόλουθα αὐτῆς τῆς τέχνης.

Πῆγαν καὶ οἱ πρῶτοι ἐπισκέπτες γιὰ νὰ συγχαροῦν τὴν γιατρέσσα στὸ χωριό. Ἐνας ἐξ αὐτῶν καὶ μάλιστα κουμπάρος τοῦ παπποῦ μου, πῆγε ἐκ τῶν πρῶτων. Δὲν εἶχε προφθάσει ἡ γιαγιά νὰ φτιάξει γλυκὸ

καὶ σκέφθηκε νὰ τοῦ προσφέρει ἕνα ταπεινὸ καφέ, ἕναν γλυκὺ θραστόν. Ἔτσι καὶ ἐγίνε. Βάζει στὸ δίσκο τὸν καφέ καὶ ἕνα κονιάκ καὶ τοῦ λέγει:

—Ὅριστε κ. Πλιάτσικα, πιεῖτε τὸν καφέ σας.

Ἀμέσως αὐτὸς ἀρπάζει τὸν καφέ καὶ τὸν πίνει μιὰ καὶ κάτω. Φυσικὰ κατακάηκε ὁ μαῦρος καὶ στὴν ἀπελπισία του παίρνει τὸ φλιντζάνι μὲ τὸ πιατέλο καὶ τὸ πετᾷ ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο.

—Σοφία μου, τῆς λέγει, ἐγὼ ἦλθα νὰ σὲ εὐχηθῶ καὶ ἐσὺ μὲ ζεμάτισες;

—Μπὰ εὐλογημένε, του ἀπαντᾷ ἡ γιαγιά μου. Αὐτὸ ποὺ λέγεται καφὲς τὸν πίνουν λίγο - λίγο ὅχι σὰν τὸ ρακὶ ποὺ ξέρεις.

Πολὺ πίσω ὁ κόσμος μὲ ἐλάχιστους ἐγγράμματους κατοίκους. Τὰ χωριά δὲν ἤξεραν, ἄς τὶς ποῦμε, δυτικὲς συνήθειες.

Τὰ παιδιά τῆς οἰκογένειας βέβαια καὶ ἡ μητέρα μου δὲν εἶχαν παιγνίδια. Ἐφτιαναν μόνον τῶν κανένα τόπι μὲ πανὶ ἢ ἔπαιζαν τὰ κλασσικὰ παιγνίδια: κρυφτό, τρεχάλες, τυφλόμυγα κλπ. Στὶς πιὸ μεγάλες διασκεδάσεις τῶν ἦταν καὶ νὰ τρέχουν νὰ κόψουν μελικο-

κα σὲ μιᾶς γειτόνισσας τῆς κ. Ρί-
νας τῇ μελικοκιά, γιὰ νὰ τρῶν, ἄλ-
λὰ καὶ νὰ πετροβολᾶν γιὰ νὰ τὰ
ρίχνουν. Ὅμως αὐτὴ τὰ κυνηγοῦ-
σε. Ἀμέσως τῆς ἔκαμαν τετράστι-
χο :

Καὶ ἡ Ρίνα ξαγρυπνᾷ
καὶ τὸ ρόπαλο κρατᾷ
καὶ ἔχει δύναμη πολὺ
καὶ θαράει ὡς τὸ πρωί.

Σὰν παιδιὰ γιατροῦ ποὺ ἐργά-
ζονταν πολὺ καλὰ σὲ ὅλο τὸ Τζου-
μέρκο εἶχαν στὸ σπίτι τους ὅλα τὰ
καλὰ, ἀλλὰ ἡ λαιμαργία τὰ ἔθαζε
νὰ θέλουν τοὺς καρπούς τῆς γει-
τόνισσας.

Τὸ χωριὸ εἶχε θαυμάσιο ὀρεινὸ
κλίμα, ὀξυγόνον ἄφθονον καὶ πολλὰ
νερά. Οἱ γιατροὶ τῆς ἐποχῆς μὲ τὰ
τότε δεδομένα δὲν εἶχαν ἄλλη ἐκ-
λογὴ γιὰ τὴ φυματίωση, παρὰ κα-
λὴ τροφή, ἀνάπαυση, καὶ τὸ ὀξυ-
γόνον, τὸν καθαρὸ ἀέρα τοῦ Βουρ-
γαρελίου. Ἔτσι λοιπὸν πολλοὶ ἄρ-
ρωστοὶ ἀνέβαιναν στὸ χωριὸ γιὰ
νὰ θροῦνε τὴν ὑγεία τους. Ὅμως
αὐτὸ εἶχεν σὰν συνέπεια ὀλόκληρες
οἰκογένειες νὰ ξεκληρισθοῦν ἀπὸ
τὴν φοβερὴ ἀρρώστεια. Καίτοι ὁ
παπποῦς ἦταν γιατρός, ὀλόκληρη ἡ
οἰκογένεια. τοῦ ἀδελφοῦ του Νικό-
λα, ἄτομα 6, ἔφυγαν ὅλα σιγὰ - σι-
γὰ ἀπὸ τὴν φυματίωση.

Μάλιστα πρῶτος προσεβλήθη ὁ
Νικόλαος καὶ ἐπειδὴ ἦταν δικολά-
βος τὴν ἐποχὴ του ἐπῆγε νὰ τὸν δεῖ
ὁ προϊστάμενός του Εἰρηνοδίκης.

Ξαπλωμένος ὁ ἄρρωστος ἀναση-
κώθηκε μόλις μῆκε στὸ καθιστικὸ
ὁ προϊστάμενός του. Ἐκεῖνος μόλις
τὸν εἶδε τοῦ εἶπε :

— Κακομοίρη μου Νικολέ, πῶς

κατάντησες ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια;
Ἐγὼ ἐὰν ἤμουν στὴ θέση σου θὰ
αὐτοκτονοῦσα.

Γυρίζει καὶ ὁ δόλιος ὁ ἄρρωστος
καὶ τοῦ ἀπαντᾷ :

— Καὶ ἐγὼ στὴ δική σου θέση τὸ
ἴδιο θὰ ἔκανα!

Καλὴ ἡ εἰλικρίνεια, ἀλλὰ ὀρισμέ-
νες φορὲς εἶναι ἀπαραίτητα τὰ λε-
γόμενα κατὰ συνθήκην ψεῦδη. Εἶ-
ναι πάρα πολλὰ καὶ θέλουν πολλές
σελίδες τὰ ἀνέκδοτα τῆς τότε κα-
θημερινῆς ζωῆς ποὺ κυλοῦσε μὲ ἀ-
φέλεια καὶ καρτερία.

Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι καὶ αὐτὸ
ποὺ ἔγινε τὸ 1922 ὅταν πλέον μὲ τὴ
Μικρασιατικὴ καταστροφὴ ὁ παπ-
ποῦς μου ὡς γιατρός τῶν προσφύ-
γων πῆρε τὴν ψεῖρα καὶ ἔπαθε ἐ-
ξανθηματικὸ τύφο καὶ πέθανε στίς
22.12.1922. Ἀφήνοντας τὴ γιαγιά
μου μὲ 4 ἀνήλικα παιδιὰ. Τὸ καλο-
καίρι τοῦ 1923 ἡ γιαγιά παρὰ τὸ
βαρύτατο πένθος τῆς ἀπεφάσισε νὰ
πάρει τὰ παιδιὰ νὰ πάει στὸ Βουρ-
γαρέλι ὅπως ἔκανε κάθε χρόνο γιὰ
τὴν ὑγεία ὅλων.

Ἐρχεται λοιπὸν μιὰ μακρινὴ ἐ-
ξαδέλφη τῆς ἡ κ. Κατίνα ἀπὸ τὸν
Καρθασαρά καὶ τῆς λέγει:

—Τί βλέπω αὐτοῦ Σοφία, ἐτοιμά-
ζεσαι γιὰ τὸ χωριό; Μὲ τί φτερά
θὰ πᾶς στὸ χωριό, Σοφία μου;

Τῆς ἀπαντᾷ τότε ἡ γιαγιά μου
ἐτοιμόλογα:

—Ἀκου νὰ δεῖς, Κατίνα μου, δὲν
πάει στὸ χωριὸ ὁ κόσμος μὲ φτε-
ρά, ἀλλὰ μὲ λεφτά!

Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ ἀληθινὰ,
ἄλλα τραγικὰ κι ἄλλα ὠραῖα συ-
νέβαιναν τότε καὶ μᾶς συντροφεύ-
ουν τώρα στίς ἀναμνήσεις μας.

ΥΜΝΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ

Τὸν ἔψαλλαν οἱ μαθητὲς τοῦ Ἀσπικίου λεγόμενου Σχολείου Γραμμένου στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας.

Τοὺς αἰεὶ μνημονευτέους
Εὐεργέτας τῆς Σχολῆς
Ζωσιμάδας καὶ Καπλάνην
καὶ Ζωσάκην σὺν αὐτοῖς,
Βαλακώσταν σὺν αὐτοῖς.

Τάξον ἐν σκηναῖς δικαίων
καὶ ἐν κόλποις Ἀθραάμ,
νὰ ἀπολαύσωσιν Ἀγγέλων
τὴν αἰώνιον χαράν.

Ἀφειδῶς γὰρ χορηγοῦντες
εἰς συντήρησιν σχολῶν
έδειξαν πρὸς τὸν πλησίον
τὴν ἀγάπην των πολλήν
έκτελοῦντες κατὰ γράμμα
τὴν σὴν, Σῶτερ, ἐντολήν.

Δεν γνωρίζουμε ποιὸς διδάσκαλος ἔγραψε τὸν ὕμνον. Πάντως γράφτηκε μετὰ τὸ 1883 καὶ πιθανὸν ἀπὸ τὸν Διαμάντη Αὐδῆ.

Ὁ Κ. Ζωσάκης ἦταν Γραμμενιάτης ἐμπορευόμενος στὸν Πειραιᾶ καὶ πολὺ φιλομαθής. Μεταξὺ τῶν ἄλλων κατεσκεύασε καὶ τὸν τοῖχον

τῆς αὐλῆς τοῦ Σχολείου. Σῶζεται ἡ ἀναμνηστικὴ πλάκα μετ' ἡμερομηνία 5 Μαΐου 1883.

Ἐπίσης ὁ Κ. Βαλακώστας, Γραμμενιάτης καὶ αὐτὸς ἐμπορευόμενος στὸν Πειραιᾶ ὑπῆρξε εὐεργέτης τοῦ σχολείου τοῦ Γραμμένου πρὶν τὸ 1900.

Τέλος θάζοντας αὐτὶ στοὺς ἐπιζῶντας θρῆκα καὶ τὸ ἀντάρτικο τραγοῦδι, ποὺ ἔλεγαν μετὰ τὸ 1908 οἱ μαθητὲς τοῦ Σχολείου κρυφὰ καὶ προφυλακτικά:

«Ξύπνα καϋμένε μου ραγιά
ξύπνα νὰ ἰδῆς ἐλευθεριά
τὴ δόξα πού 'χες μιὰ φορά,
να ἀποχτήσεις πάλι,
ραγιά, καϋμένε μου ραγιά,
σήκωσε τὸ κεφάλι
καϋμένε μου ραγιά...

Κατὰ τὴ γνώμη μου εἶναι τραγοῦδι δημοτικὸ, τὸ ἐπλάσε, δηλαδὴ ὁ ἀγράμματος λαός. Μοῦ τὸ τραγοῦδησε ἡ Μαρίνα Γ. Νούτσου μαθήτρια τότε (1910) τοῦ Παρθεναγωγείου Γραμμένου. Καὶ γι' αὐτὸ τὴν εὐχαριστῶ.

ΚΩΣΤΑΣ Δ. ΒΕΛΙΑΡΟΥΤΗΣ

ΙΔΙΟΧΕΙΡΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

ΤΟΥ ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΟΥ ΕΤΑΙΡΟΥ ΜΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΤΣΙΚΗ

ΚΩΝ)ΝΟΣ Π. ΚΑΤΣΙΚΗΣ

Θεολόγος καὶ Ἀντ)ρχης Π. Δ.
τοῦ 1940—41

Γεννήθηκε στὰ Γιάννενα τὸ 1913.
Ἔλαβε μέρος στὸ πόλεμο καὶ τραυ-
ματίσθηκε στὴ μάχη τῆς Γικραμπά-
λας.

Ἀπεβίωσε στὴν Ἀθήνα τὴν 11.3.
1990.

Σεμνὸς καὶ ἀξιοπρεπὴς καθ' ὅλα
διεκρίνετο διὰ τὴν ἀγάπη του πρὸς
τὴν Φύση, τὰ Γιάννενα, τὸ Ἀρχι-
μανδρεῖο καὶ γιὰ πᾶν τὸ Ἑπειρω-
τικὸ. Μὲ κάθε τρόπο συνέτρεχε ἀ-
ναξιοπαθούντας καὶ πνευματικὰ ἱ-
δρύματα ὡς καὶ Ἱεροὺς Ναοὺς.

Εἶχε τὴν ἀτυχία νὰ μὴ δημιουρ-

Σήμερα 28 Ὀκτωβρίου 1989, 49
χρόνια μετὰ τὴν ἡρωϊκὴ καὶ πατρι-
ωτικὴ ἀντίσταση τοῦ Ἑλληνικοῦ
λαοῦ ἐναντίον τῶν ἐπιδρομέων, ποὺ
τόσα εὐχάριστα γεγονότα ἴσως καὶ
δυσάρεστα μὲ συνδέουν, συντάσσω
αὐτὴ τὴν διαθήκη μου, μὲ χρέος
καὶ ἐπιθυμία, ὅπως μετὰ τὰ ἀγα-
πημένα μου ἀνίψια, στὰ ὁποῖα κλη-
ροδοτῶ ὀρισμένα μικροδιαμερίσμα-
τα, ἀφήνω σὲ διάφορα εὐαγῇ καὶ
πνευματικὰ ἱδρύματα (Ἀθηνῶν καὶ
τῆς ἰδιαιτέρας μου Πατρίδος τὰ
Γιάννενα καὶ γενικῶς στὴν Ἑπει-
ρο) χρηματικὰ ποσά:

1) Τὸ διαμέρισμα ἐκ τριῶν (3)
δωματίων κλπ. ποὺ θρίσκεται στὴν
ὁδὸ Πανόρμου καὶ Λ. Μπέλου 1 εἰς
α' ὄροφον τῆς πολυκατοικίας Α)3

γήσει οἰκογένεια καὶ ἡ ἀγάπη του
πρὸς τὰ ἀδέρφια καὶ ἀνίψια του ἦ-
ταν συνεχῆς καὶ μεγάλη.

Ἐτάφη στὴν Κηφισιά στὸ κοιμη-
τήριο τοῦ Ἀγίου Τρύφωνος περι-
βαλλόμενος ἀπὸ τὴν ἀγάπη τῶν
συγγενῶν του.

Ἄς εἶναι ἐλαφρὺ τὸ χῶμα ποὺ
τὸν σκέπασε καὶ ὁ Θεὸς ἅς ἀνα-
παύσει τὴ ψυχὴ του, ἡ δὲ προσφο-
ρὰ τῆς ἀγάπης του κυρίως πρὸς
τὴν Ἑπειρο ἅς ἀποτελέσει παρά-
δειγμα πρὸς μίμηση.

ΧΡΙΣ. ΚΑΤΣΙΚΗΣ

καὶ τ.μ. 73,50 στὴν Ἀθήνα, πού ἔχω ἀπὸ ἀντιπαροχὴ σχετικοῦ οἰκοπέδου ἀπὸ τὸ 1958. Κληροδοτῶ εἰς τὰς ἀνεψιάς μου ἐξ ἡμισείας α) εἰς τὴν κόρη τοῦ ἀδελφοῦ μου Χριστοδούλου Π. Κατσίκη Χριστίνα Κων) νου Σκαλτσιά, κάτοικος Κηφισίας "Οθωνος 28. β) Καὶ εἰς τὴν κόρη τῆς ἀδελφῆς μου Ἀννα Λεωνίδα Φατσέα (τὸ γένος Π. Κατσίκη) Ἀφροδίτη Θεοδώρου Παλούκα κάτοικος Πεύκης.

Ὡσαύτως εἰς τὰς παραπάνω δύο ἀνεψιάς μου κληροδοτῶ μὲ τοὺς παραπάνω ὅρους, ἀποθήκην τῆς αὐτῆς πολυκατοικίας Η.Μ.4 καὶ τ.μ. 15,50.

Εἰς τὸν ἀνεψιόν μου Πέτρον Χριστ. Π. Κατσίκη, ἀπλῶς ἀναγράφω ὅτι τὴν γκαρσονιέρα πού θρίσκειται στὴν Ραφήνα (ὁδὸς Ἀραφῆνος 3, 29,10 τ.μ. τοῦ τὴν ἔκανα δωρεὰ ἐν ζωῇ κατὰ μῆνα Νοέμβριο 1989 (Συμβ. Κ. Βένης). Ἐπίσης εἰς τὸν ἀνεψιόν μου Θεολόγο Λεων. Φατσέα (γιό τῆς ἀδελφῆς μου Ἀννας καὶ βαπτισμιό του τὴν ἔκανα δωρεὰ ἐν ζωῇ, τὴν γκαρσονιέρα τῆς Λ. Μπέλου α' ὁροφος Α)2 τ.μ. 32,50 κατὰ μῆνα Νοέμβριο 1989 (Συμβ. Κων) νος Βένης, Αἰόλου 100 Ἀθήνα.

2) Εἰς τὰ παρακάτω ἰδρύματα κλπ. ἀφήνω εἰς ἕκαστον τὰ ἐξῆς χρηματικὰ ποσά, πού προέρχονται ἀπὸ τὸν ἀνατοκισμόν τοῦ ὑπὸ ἀριθμὸ 307468—8 τῆς 24 Ὀκτωβρίου 1980 ὁμόλογο τοῦ Κεντρικοῦ Καταστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, τοῦ ποσοῦ τῶν (2.591.971) δύο ἑκατομμύρια πεντακοσίας χιλιάδας καὶ ἑνεακόσιες ἑβδομήντα

μία δραχμὲς τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὴν πώλησιν τοῦ ἐκ 5 δωμ. κλπ. διαμ. τῆς πολ)κίας Πανόρμου καὶ Λ. Μπέλου 1 εἰς β' ὁροφον καὶ τ.μ. 115,50 (ἀριθ. Συμβ. 17973) 79 Συμβ. Ἀθηνῶν Εὐδ. Σούλη) τὸ ὁποῖον εἶχα ἀπὸ ἀντιπαροχὴ σχετικοῦ εἰκοπέδου καὶ μὲ συμπληρωματικὴ προσθήκη χρημάτων μου.

1ον) Εἰς τὸ Παιδικὸ Χωριὸ SOS (Ἀττικῆς) δύο ἑκατομμύρια δρχ. (2.000.000).

2ον) Εἰς τὸν Παιδικὸν Σταθμὸν Ἀθηνῶν τοῦ Νεομάρτυρος Γεωργίου ἀπὸ τὰ Γιάννενα, τέρμα Βαρβάκη ἓνα ἑκατομμύρια δρχ. (1.000.000).

3ον) Εἰς τὸ Νοσοκομεῖο Χατζηκώστα τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου ἐνοσηλεύθηκα γιὰ λίγο καιρὸ, ὅταν μετεφέρθην ὡς τραυματίας τοῦ πολέμου 1940—41, ἓνα ἑκατομμύριο δρχ. (1.000.000).

4ον) Εἰς τὴν Ἑπειρωτικὴν Ἑστία τῶν Ἰωαννίνων πού ἱδρυσε ὁ ἀείμνηστος Δήμαρχος Φρόντζος ἓνα ἑκατομμύριο δρχ. (1.000.000).

5ον) Εἰς τὴν ΜΑΝΑ ΤΟΥ ΠΩΓΩΝΙΟΥ (ἱδρυμα γιὰ τὰ ἀνάπηρα κωφάλαλα παιδιὰ, ἔδρα ἢ Ζίτσα) ἓνα ἑκατομμύριο δρχ. (1.000.000).

6ον) Εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν, ὡς συμβολὴ διὰ τὴν μετὰ θάσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καρδιοπαθοῦς νέου, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Μακαριωτάτου, ἓνα ἑκατομμύριον δρχ. (1.000.000).

7ον) Εἰς τὴν Ἑλεήμονα Ἑταιρεία

(ἦτοι Γηροκομεῖον Ἀθηνῶν εἰς Ἀμπελοκήπους, ὁδὸς Κηφισίας), ἓνα ἑκατομμύριο (1.000.000).

8ον) Εἰς τὴν ἐνοριακὴν μου ἐκκλησίαν τῆς Ἀγίας Τριάδος Ἀμπελοκήπων (ὁδὸς Κηφισίας Ἀθηνῶν) συμβολὴ διὰ τὸν ἐξωτερικὸν καὶ κατάλληλο χρωματισμὸ τοῦ τρούλου καὶ τῆς προσόψεως καὶ ἡ δυνατὸν ὁλοκλήρου τοῦ ἐξωτερικοῦ Ναοῦ, ὄρχ. ἓνα ἑκατομμύριο (1.000.000). Ἐὰν δὲν γίνῃ ἑναρξίς τοῦ ἔργου ἐντὸς τοῦ πρώτου ἑξαμήνου ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῶν χρημάτων, τότε τὸ ἓνα ἑκατομμύριο (1.000.000) δραχμῶν νὰ δοθῶν ἀπὸ (30.000) τριάντα χιλ. δραχμῆς εἰς τριάκοντα τρεῖς (33) ἐνορίτας οἰκογενειάρχας καὶ εἰ δυνατόν εὐσεβεῖς, μετὰ ἀπὸ ἀπόφαση τοῦ ἱερατικοῦ προΐσταμένου καὶ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Ναοῦ εἰς παραμονὰς Χριστουγέννων ἢ Πάσχα, τὰ πρῶτα.

9ον) Εἰς τὴν ἐνοριακὴν μου ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας τοῦ Ἀρχιμανδρείου τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου γεννήθηκα καὶ πέρασα τὰ παιδικὰ μου χρόνια, πού μὲ συνδέουν τόσο ἔντονα ἀνάμικτα συναισθήματα, χαρᾶς καὶ λύπης, ἓνα ἑκατομμύριο δραχμῆς γιὰ τὸν παρακάτω σκοπὸ (1.000.000).

Νὰ καταρτισθεῖ μία παιδικὴ ἐκκλησιαστικὴ χορωδία, ἀπὸ 8 — 10 μαθητὰς καὶ νὰ λαμβάνουν μέρος ἐκάστη Κυριακὴ κλπ., ἀπὸ τὴν δοξολογία μέχρι τοῦ τέλους τῆς Θείας λειτουργίας, μὲ ποδῆρην λευκὸ στιχάριο, καὶ με μουσικὴ ἢ Βυζαν-

τινὴ ἢ ἄλλως τὴν μουσικὴν τοῦ Σακελλαρίδη. Σημειωτέον ὅτι τὸ ποσὸν εἶναι συμβολικὸν καὶ πρέπει ἡ ἐκκλησία ἢ εὐσεβεῖς ἐνορίτες νὰ ἐνισχύσουν τὴν προσπάθειαν, προσελκύοντες τὴν νεολαίαν ἀκόμη περισσότερον πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀμείβοντας τοὺς χορωδοὺς μὲ χρηματικὸ δῶρο.

Πάντα τὰ παραπάνω νὰ ἐγκριθῶν ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους τῆς ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην, ὅστις κατὰ τοὺς Κανόνας τῆς ἐκκλησίας μας προΐσταται πάντων.

Ἐὰν ἡ ἀνωτέρω πρότασίς μου, δὲν ἤθελε γίνῃ ἀποδεκτὴ ἐντὸς τοῦ πρώτου ἑξαμήνου ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῶν χρημάτων, τότε τὸ ποσὸν τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου (1.000.000) δραχμῶν, νὰ διανεμηθεῖ εἰς τὰ πρῶτα Χριστούγεννα ἢ ἑορτὲς τοῦ Ἀγίου Πάσχα, εἰς τριάκοντα τρεῖς (33) ἐνορίτας οἰκογενειάρχας, ἀπόρους καὶ εἰ δυνατόν εὐσεβεῖς χριστιανὺς ἀπὸ τριάκοντα (30.000) χιλιάδες εἰς ἕκαστον, ἀπὸ τὴν ἀρμοδίᾳ ἐπιτροπὴ τῆς ἐκκλησίας.

10ον) Εἰς τὴν ΖΩΣΙΜΑΙΑ ΣΧΟΛΗ, πού θρίσκεται εἰς τὴν παλαιὰν ὀνομαζομένη πλατεῖαν Ἐλ. Βενιζέλου τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἑναντι τῆς Ἀγ. Αἰκατερίνης δραχμᾶς τριακοσίας χιλιάδες (300.000) ὅπως διανεμηθῶν εἰς τριάκοντα (30) μαθητὰς ἀπόρους, ἀλλὰ ἰδίᾳ εἰς ἀριστούχους καὶ μὲ ἦθος καλόν, κατὰ τὰ πρῶτα Χριστούγεννα ἢ τὸ Πάσχα, μετὰ τὴν παραλαβὴν τῶν χρημάτων. Τὴν διανομὴ θὰ κάνει ὁ Σύλ

λογος τῶν καθηγητῶν.

Σημειῶνῶ ὅτι καὶ ὁ ὑποφαινόμενος, ὡς παλαιὸς Γιαννιώτης, ὑπῆρξα ἀπόφοιτος τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς τὸ 1933.

11ον) Εἰς τὴν Ἡπειρωτικὴν Ἑταιρείαν Ἀθηνῶν (ὁδὸς Μαυρομιχάλη 7, τριακόσιες χιλιάδες δραχμές (300.000) ὡς συμβολὴ διὰ τὴν ἐκτύπωση συγγραφῆς καὶ εἰ δυνατόν ν' ἀναφέρεται εἰς τὴν ἰδιαιτέρα μου πατρίδα τὰ Γιάννινα.

12ον) Εἰς τὸν Σύλλογον «Οἱ Φίλοι τοῦ Σουλίου» Ἀθηνῶν, Πολυτεχνείου 8, διακόσιες χιλιάδες δραχμές, (200.000), τὶς ὁποῖες ὁ Πρόεδρος του κ. Βασ. Κραψίτης θὰ διαθέσει κατὰ τὴν κρίσιν του.

13ον) Εἰς τὸν Σύλλογον τῶν Γιαννιωτῶν στὴν Ἀθήνα «Ὁ Νεομάρτυρας Ἀγ. Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων» διακόσιες χιλιάδες δραχμές (200.000).

14ον) Εἰς τὸν Σύλλογον τῶν Γιαννιωτῶν στὴν Ἀθήνα «Οἱ Ζωσιμάδες» διακόσιες χιλιάδες δραχμές (200.000).

Ἀθήνα 21η Νοεμβρίου 1989
Κ. ΚΑΤΣΙΚΗΣ

ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΔΕΣΠΟΤΑΤΟ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ σὲ συνεργασία μὲ τὸν Δῆμο Ἀρταίων, τὸ Πανεπιστήμιο Ἰωαννίνων καὶ τὴν 8η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων ὁ Μουσικοφιλολογικὸς Σύλλογος Ἀρτης ὁ Σκουφᾶς στὶς 27 Μαΐου ἐ.ἐ. καὶ σε αἵουσά του στὴν Ἀρτα, ὀργάνωσε πενθήμερο διεθνὲς ἐπιστημονικὸ συμπόσιο μὲ θέμα:

«ΤΟ ΔΕΣΠΟΤΑΤΟ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ»

Τὸ συμπόσιο ἐντάσσεται στὶς ἐκδηλώσεις γιὰ τὰ 25 χρόνια ἀπὸ τὴν ἱδρυση τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων.

Τὴ λήξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου ἀκολούθησαν τὰ ἐγκαίνια ἐκθεσης βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς τέχνης στὴν Παρηγορίτισσα.

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κύριοι Ἀναγνώστες νὰ μᾶς γνωστοποιοῦν τὴ νέα τους διεύθυνση.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΗΜ. ΣΤΑΜΟΣ

ΙΑΤΡΟΣ ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ - ΜΑΙΕΥΤΗΡ

(Εκ Πραμάντων — Ιωαννίνων)

«Εμοί δ' αρκούν ἂν εἰδοῖται εἶναι
αγαθῶν ἀνδρῶν ἔργων γεννημένων,
ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμὰς».

(ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ, 11, 35).

Αυτό το λαμπρό εύσημο της αρετής και της ευποιίας ανήκει στον Χρήστο Δ. Στάμο, που πριν από 8 χρόνια «εκοιμήθη εν Κυρίῳ» και τάφηκε στην ιδιαίτερη πατρίδα του, για την οποία — σαν άλλος Οδυσ-

σέας — έτρεφε ανείπωτη λατρεία. «Οὐ τοι ἐγὼ γε ἡς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ιδέσθαι» (Οδυσ. 1, στ' 27-28).

Με την αποδημία του στους θείους κόλπους του Πανάγαθου Θεού, έκλεισε ένα κεφάλαιο από την ιατρική ιστορία των οικογενειακών γιατρών της Ηπείρου.

Ήταν ο τελευταίος της γενιάς του, που φεύγοντας γι' αυτό το τε-

λευταίο του ταξίδι, άφησε πίσω του ένα κενό, αλλά και πίκρα και θλίψη πολύ, για τα νέα ήθη που επικρατούν κατά την εξάσκηση του ιατρικού λειτουργήματος στην υλόφρονα εποχή μας.

Με μοναδικά εφόδια την αδάμαστη θέληση, την ακάματη εργατικότητα και τις έμφυτες πνευματικές και δημιουργικές του ικανότητες, σπούδασε — στις αρχές του αιώνα μας — τη φαρμακευτική, την παθολογία και τη μαιευτική. Και αναδείχθηκε σε εξαίρετο θεράποντα του Ιπποκράτη.

Σεμνός πατριώτης και πολεμιστής στους Βαλκανικούς αγώνες, υπόδειγμα εντιμότητας, λιτότητας, ευσυνειδησίας, τιμιότητας, αξιοπρέπειας και αγνότητας, υπηρέτησε το κοινωνικό σύνολο επί 50 ολόκληρα χρόνια, σαν ελεύθερος επαγγελματίας, καθώς και από τον τομέα της Δημόσιας Υγείας (Υγειονομικό Κέντρο, Αγροτικό Ιατρείο κλπ.).

Με βαθειά δε χριστιανική πίστη και εγκαρτέρηση, σ' όλο τον επίγειο — και πρόσκαιρο — βίο του, «τον αγώνα τον καλόν ηγωνίσθη, τον δρόμον τετέλεκε, την πίστην τετήρηκε» (Παύλος—Β' Τιμ. δ' 1—8). Ο δε λόγος του Δαβίδ «ο νόμος σου λύχνος εις τους πόδας μου και φως εις τας οδούς μου», είναι η πιό πετυχημένη περιγραφή της ζωής του.

Για πολλές δεκαετίες απόλαυσε το σεβασμό, την εκτίμηση και την αγάπη των συναδέλφων του καθώς και της κοινωνίας γενικότερα.

Όσοι είχαν την αγαθή τύχη να τον γνωρίσουν, θα διατηρούν στη μνήμη τους, ζωντανή την εικόνα

μιάς ευαίσθητης, λεπτής και ολοκληρωμένης ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ.

Η ζωή του, απετέλεσε για πολλούς οδηγό. Και με ευλάβεια ψέλνουμε : ΑΙΩΝΙΑ ΑΥΤΟΥ Η ΜΝΗΜΗ.

Δ. Σ.

Η ΞΕΝΙΤΕΙΑ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από σελίδα 302)

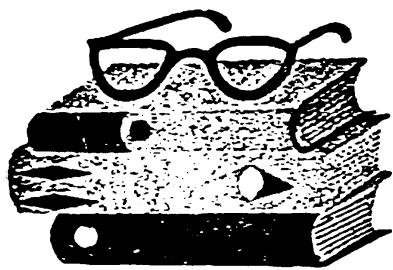
που ανάγκασε τους Ηπειρώτες να ξενιτεύονται και να ερημώνονται έτσι τα χωριά τους ήταν σε μεγάλο βαθμό η προκλητική θάλαγα αδιαφορία και τέλειος παραμελισμός εκ μέρους του Ελληνικού Κράτους προς την εύανδρο 'Ηπειρο και τα τέκνα της, που μέχρι και τώρα συνεχίζεται. Γι' αυτό τα προβλήματα έγιναν πολλά και απαράδεκτα.

Οι λίγοι εναπομείναντες στον τόπο τους Ηπειρώτες διαμένουν σ' αυτόν πεισματικά λέγοντας προς τους αρμόδιους της Πολιτείας: 'Όχι, εδώ θα μείνουμε, στις πέτρες μας, στα βουνά μας, γιατί οι θαλανιδιές και τα πουρνάρια και τ' άλλα αγριόδεντρα που τα σκεπάζουν είναι ποτισμένα και θρεμμένα με το αίμα μας.

Δεν θα ξεχάσουμε ποτέ το τιμητικό για μας δίστιχο που θα το τραγουδάμε με περηφάνεια συνέχεια κι ας μη μας ακούει, κι ας μη μας καταλαβίνει κανένας. Εμείς εδώ θα σας περιμένουμε! 'Ηρθε πλέον η ώρα! Ποτέ δεν είναι αργά:

'Ηπειρος πρώτη στ' άρματα,
στα γρόσια και στα γράμματα!

Βιβλιοκρισίες

ΓΙΑΝΝΗ ΣΑΡΡΑ:

(ΙΣΤΟΡΙΑ, ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑΣ 1500–1950)

Γράφει η ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

Με το λογοτέχνη - δημοσιογράφο Γιάννη Σάρρα, από την Ηγουμενίτσα, που κρατάει εκεί μια πνευματική έπαλξη, κι εκπέμπει σήματα του τόπου του, από το ραδιόφωνο, τον τύπο, και τα ποικίλου περιεχομένου βιβλία του — ποιητικά, λαογραφικά, πεζά — έχω από χρόνια πνευματική επικοινωνία. Εφέτος γνωριστήκαμε κι από κοντά. Την ευκαιρία, έδωσε η Δ' Έκθεση Θεσσαλονίκης. Πόλος έλξης, θρύλος και πραγματικότητα, τραβάει πλήθος κόσμου απ' όλα τα μάρκη και πλάτη. Αυτού χρωστάμε τη χαρά να βλέπουμε, στις μέρες της, συγγενείς και φίλους. Θυμούμαι πριν από χρόνια, το βάζο με το μέλι, που μου έστειλε με το γιό του — μια κι ήρθε στην Έκθεση — ο αλησμόνητος Σπύρος Μουσελίμης, από τη Θεσπρωτία. «Το μάζεψαν — έγραφε η ετικέτα — οι Ηπειρωτικές μέλισσες, για την Ηπειρώτισσα...».

Ήταν αλήθεια αφάνταστα γλυκό και μυρωδάτο. Γιατί το αναφέρω; Μα γιατί έχει σχέση με την επίσκεψη του Γ. Σάρρα.

Είχε την καλωσύνη να μου φέρει μια ολόκληρη σοδειά από πνευματικό μέλι, μαζεμένο απ' ανθό, της Θεσπρωτικής γης. «Στην Ηπειρώτισσα, έγραφε κι εδώ η ετικέτα — α-

Γιάννης Σάρρας

φιέρωση — μικρό δείγμα μεγάλης εκτίμησης». Τον ευχαριστώ για το πολύτιμο δώρο, και τον συγχαίρω θερμά.

Είναι ένας ογκώδης υποβλητικός τόμος 710 σελίδων, με τίτλο «Ιστορικά Λαογραφικά Περιοχής Ηγουμενίτσας 1500–1950». Εργασία επίμοχθη, πλατιάς έρευνας, πολυσήμαντης προσφοράς. Επισταμένη ανίχνευση 5 αιώνων, τεκμηρίωση ι-

στορικών πηγών, καταγραφή παραδόσεων, μεθοδευμένη κατάταξη, τόσου συγκεντρωμένου υλικού. Με γνώση, αλλά κι αγάπη, ζήλο, παλμό ψυχής. Αυτά που ο συγγραφέας τους αποκαλεί «Χρέος ιερό στους Προγόνους». Παλαιότερα και νεώτερα, από το θησαυροφυλάκιο του τόπου του, ξεδιπλώνονται στα μάτια μας ζωντανεμένα, με κάθε λεπτομέρεια. Φύσηξε πνοή σε όλα. Βιώματα κυκλοφορούν αίμα στις φλέβες. Μοναστήρια με το ιστορικό τους, χρονολογίες, ονόματα, εκκλησίες, χωριά, ήθη έθιμα, κατοικία, ενδυμασίες, παροιμίες, πανηγύρια, γάμος θάπτιση, αποδημία, εκπαίδευση, κι ό,τι άλλο σύνθετε τη ζωή, στην πορεία τόσων αιώνων. Έγγραφα αυθεντικά, ντοκουμέντα, λαϊκά τραγούδια. Πολλά τραγούδια, στην αλβανική γλώσσα, μια που η αλβανική επικρατούσε, και στην Ελληνική. Κοινωνικές σχέσεις, κοινωνική οργάνωση, εμπόριο, συναλλαγές, τοπωνύμια με το ιστορικό τους, θρύλους, γεγονότα. Όλα αναφέρονται με μια δροσερή γλαφυρή αφήγηση, χωρίς να νοθεύεται το Ηπειρωτικό τους χρώμα. Παντού σπιθίζει το πνεύμα της λαϊκής έκφρασης. Γραφοί και άγραφοι απάραθτοι νόμοι που ρύθμισαν τη ζωή, με τις θεμελιώδεις αξίες κι αρετές του Ηπειρωτικού λαού, που ήταν η εργατικότητα, η τιμιότητα, το καθήκον, η ειλικρίνεια.

Το υλικό, πλούσιο και ποικίλο, αντλήθηκε από ένα πλήθος πηγές, γνωστές ή δυσεύρετες, που αναφέρονται και τεκμηριώνονται, όπως και οι προφορικές παραδόσεις. Χρό-

νια σκλαβιάς, αγώνες, θυσίες, απελευθέρωση. Ενός λαού με δύναμη ψυχής, κι εθνική συνείδηση. Πολλές σελίδες αφιερώνει στην εποποιΐα του Σαράντα, όπου κι ο ίδιος πολέμησε. Τότε που «νηστικοί, πεινασμένοι, με λίγη κουραμάνα, και λίγα σιγάρα νικήσαμε...». Ρεαλιστικά, περήφανα, ανόθευτα, περιγράφονται σκηνές του πολέμου, στα τραχιά χιονισμένα βουνά. Τότε που το Ελληνικό «ΟΧΙ» κατέπληξε τον κόσμο και κουρέλιασε την πανίσχυρη Ιταλική αυτοκρατορία του Μουσολίνι. Όπως και για τα χρόνια τα κατοπινά, της Γερμανικής κατοχής, και της ηρωϊκής αντίστασης. Σελίδες συγκλονιστικές, με μια πραγματικά συναρπαστική όσο κι ανεπιτήδευτη περιγραφή. Στο βιβλίο υπάρχουν και πολλές φωτογραφίες παλαιότερες και νεώτερες. Φωτοτυπημένοι κώδικες, επιστολές, προικοσύμφωνα, έγγραφα, ενδυμασίες. Να σωθούν από τη φθορά, από το χρόνο, από τη διαφοροποίηση του τρόπου ζωής.

Το έργο χωρίζεται σε 6 μέρη. 1500 — 1800, 1800 — 1912, 1912 — 1940, 1940—1945, 1945 — 1950 και της Λαογραφίας. Έργο μνημειώδες, πολύτιμο, να μένει στις επερχόμενες γενιές. Συγκινητικό το ότι πολλοί Ηπειρώτες ασχολήθηκαν με την ιστορία και τη λαογραφία της περιοχής τους. Είναι η αγάπη που τους το εμπνέει. Η αγάπη στην πατρίδα, «Τ' άγια χώματα» καθώς λέμε. Σαν και τούτη που εκφράζεται στο ποίημα του Γ. Σάρρα «ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ», από το οποίο παίρνω μερικούς στίχους, και κλείνω την

αναφορά μου στο βιβλίο του:

«...μαζί τους σε παίρνουν και νο-
σταλγοί
ξαναγυρίζουν μαζί με άλλους
ήσυχη νάβρουν σε σένα γωνίτσα
γιατί είσαι πόλη μόνο του κάλ-
λους
μικρή μου κι ωραία Ηγουμενί-
τσα».

ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΤΑΜΕΛΟΥ:

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ «ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ
ΣΟΥΛΙΟΥ» ΑΔΕΛΦΟΠΟΙΤΟΙ ΚΑΙ
ΒΛΑΜΗΔΕΣ

Γράφει ο Κ. ΑΘ. ΒΛΕΣΣΙΔΗΣ

Αρκετά διαδεσμένο παλιότερα ήταν το έθιμο, να γίνονται οι Σουλιώτες, αδελφοποιτοί ή θλάμηδες. Να δένονται δηλαδή με μια ορισμένη διαδικασία με δεσμό αδελφικό. Επικράτησε η συνήθεια στους Έλληνες να γίνονται αδελφοποιτοί (μπράτιμοι) επί του Ευαγγελίου. Σκοπός η αλληλοβοήθεια, ο στενότερος σύνδεσμος και η κοινή προσπάθεια για το γενικότερο συμφέρον. Όσοι ήθελαν να γίνουν αδελφοποιτοί πήγαιναν κι έπαιρναν όρκο στην εκκλησιά πως απ' αυτή τη στιγμή και πέρα θα νιώθουν και θα ενεργούν σαν αδέρφια. Με τον παπά που βαστούσε το Ευαγγέλιο έφερναν ένα γύρο τις εικόνες έκαναν το σταυρό και προσεύχονταν. Το γεγονός πανηγυριζόταν με γλέντι τρικούμπερτο, αχολογούσαν καριοφίλια, άδειαζαν παγούρια με ρακί,

βροντοχτυπούσαν ταμπουράδες. Αλλά και στα νεότερα χρόνια γίνονταν αδερφοποιτοί. Στο Παλιόροφο μαζεύονταν νέοι προπάντων παιδιά και κοπέλες ηλικίας 20 χρόνων το πολύ, την ημέρα του Πάσχα ή στο πανηγύρι του 15 Αύγουστου ή του Αγίου Ιωσήφ που γιορτάζει στο ξωκλήσι τους. Πηγαίνουν μέσα στην εκκλησιά και κάνουν ένα κύκλο. Στη μέση απ' αυτόν θάζει ο παπάς τον αντίλαλο (το αναλόγιο των ψαλτάδων). Πάνω στον αντίλαλο θάζει ο παπάς το Ευαγγέλιο και διαβάσει μερικές ευχές. Έπειτα φιλούν το Βαγγέλιο και φιλιούνται κι αναμεταξύ τους.

Έτσι ο ένας τον άλλον τον έχει θλάμη και την κοπέλα την έχουν αδελφοποιτή. Τον πατέρα του θλάμη του ο καθένας τον έχει σταυροπάτερα και τη μητέρα του σταυρομάνα και τον αδερφό σταυραδεφό. Οι θλάμηδες είναι αδέρφια με θέλημα και δεν παίρνονται μεταξύ τους κι η αδερφοποιτή είναι καλύτερη κι απ' αδερφή και δεν κάνει να την πάρει γυναίκα κανένας απ' τους θλάμηδες.

Για τη μεταφορά
Κ. ΑΘ. ΒΛΕΣΣΙΔΗΣ

Γράφει ο κ. Δ. Χ. ΣΤΑΜΟΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΦΩΤΙΑΔΟΥ : Δί-
στιχα και παροιμίες του Ηπειρωτι-
κού χώρου. Γιάννινα 1990. Αυτοέκ-
δοση σελ. 48.

Πρόκειται για μια συλλογή Η-
πειρωτικών παροιμιών, με τις πε-

ρισσότερες από τις οποίες μεγάλωσε η συγγραφέας γιατί, όπως τονίζει:

«...ήταν σε ημερήσια διάπαξη, αφορούν τη ζωή της οικογένειας και... μας δίνουν τον παραδοσιακό τρόπο, αφού στα χρόνια που μετράω απ' όταν γεννήθηκα έγιναν αλλαγές φοβερές...».

Οι παροιμίες δε αυτές αναλύονται και τεκμηριώνονται βιβλιογραφικά σε λαογραφικές μελέτες των Ν. Γ. Πολίτη, Δ. Σ. Λουκάτου, Μ. Γ. Μερακλή και Μαρίας - Μιχαήλ Δέδε.

Η εργασία, είναι αφιερωμένη στη μητέρα της συγγραφέως, μια γνήσια αρχόντισσα και από καταγωγή και από μόρφωση, με σπάνιο ήθος και προσωπικότητα.

ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ: «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ» — Νταλικιέρηδες — Βία — Πουλιά. Γιάννινα 1990. Αυτοέκδοση, σελ. 46.

Το βιβλίο αυτό, είναι μια συλλογή ποιημάτων, στους στίχους των οποίων, πράγματι:

«...ιριδίζει πάντοτε το δάκρυ και το όνειρο...».

Ευαισθησία, πόνος, όνειρο, πικρός στοχασμός, αλλά και η ευγένεια και το κυνήγι της ανθρώπινης ευτυχίας, είναι διάχυτα σ' όλα τα ποιήματα αυτής της συλλογής. Μέσα δε απ' αυτά, έχει κανείς και μια άμεση επαφή με την υπαρκτή αλήθεια.

Στο ποίημα «Το φεγγάρι και ποιός το κοιτάει», το όνειρο και ο πικρός στοχασμός, δίνουν αβίαστα μια ξεχωριστή συγκίνηση:

«...Πόσοι όρκοι δεν δόθηκαν στο
φως του
πόσα θήματα δεν φώτισε τη νύχτα.

.....

Πάνω στη θάλασσα ήταν ασημένιο.

Και τα μαλλιά και τα μάτια εκείνης

έλαμπαν κάτω από το φως του
και έβλεπαν των χειλιών τους το
τρέμουλο.

Τώρα στις απέραντες τις πόλεις
κανείς δεν κοιτάει το φεγγάρι

Δεν είναι απομυθοποίηση από
τον αστροναύτη,
αλλά νά: οι άνθρωποι βιάζονται
και βαριούνται
να υψώσουν το βλέμμα».

Συγκλονιστικό, αλλά και βαθύτατα πονεμένος είναι ο λόγος της ποιήτριας για το χαμένο αδερφό στο ποίημα: «Ήταν εκείνος κι' ήμουν εγώ».

«...Είμασταν δυό μικρά που με-
γαλώνσαμε
ευτυχισμένα σε χρόνια δύσκολα.

.....

Το κορίτσι μελετηρό και υπάκουο,
τ' αγόρι ξύπνιο και σκανταλιάρικο.

.....

μας στήριζε μια γερή Ιτιά
που δεν την λύγιζε ο βοριάς.

Είμαστε δυό αδέρφια που δια-
σκεδάσαμε
γελώντας με γκριμάτσες πως θα
φαινόμαστε στα γηρατιά.

Όμως ο καιρός έκοψε το νήμα
του μοναχού μου αδελφού
και εγώ δεν μπόρεσα να τον δω
να γεράζει.

HENRY HOLLAND : Ταξίδια στα
Ιόνια νησιά, Ήπειρο, Αλβανία
(1812—1813). Μετάφραση Χ. Ιω-
αννίδη. Πρόλογος - Επιμέλεια :
Τάσου Βουρνά. Εκδόσεις Αφών Το-
λίδη. Αθήνα 1989 σελ. 328.

Ένας από τους πολλούς — και
αξιόλογους — ξένους περιηγητές
που επισκέφθηκαν την Ελλάδα κα-
τά την Τουρκοκρατία, ήταν και ο
νεαρός γιατρός HENRY HOLLAND
(1788—1873) προσωπικός γιατρός
τότε του βασιλικού ζεύγους της
Αγγλίας.

Την εποχή αυτού του ταξιδιού,
είχε αρχίσει πια η κατάρρευση της
Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Και
τα μεγάλα Ευρωπαϊκά Κράτη (Αγ-
γλία, Γαλλία, Γερμανία κλπ.), θέ-
λοντας να έχουν μια πρισματική ει-
κόνα των μεταβολών που συντε-
λούνταν στο Ν.Α. αυτό χώρο της
Ευρώπης, μεθόδευαν — εκτός των
άλλων — και επίσημες ή «επιστη-
μονικοφανείς» αποστολές προσώ-
πων, με σκοπό τη συλλογή πληρο-
φοριών (π.χ. πολιτικών, κοινωνι-
κών, οικονομικών κλπ.) που θα
τους χρησίμευαν για πιθανές εκεί
επεμβάσεις τους καθώς και τη δη-
μιουργία νέων πολιτικών ισορροπι-
ών.

Το ταξίδι του ο συγγραφέας το
έκανε το 1812. Και το «Οδοιορι-

κό» του το πρωτοκυκλοφόρησε στο
Λονδίνο το 1815.

Πολλά θα μπορούσε να γράψει
κανείς γι' αυτό το βιβλίο.

Απ' όλα όμως τα θέματα με τα
οποία ασχολείται θα σταθούμε εδώ
για λίγο σε μια παραστατικότατη
περιγραφή του για το Γιαννιώτικο
παζάρι:

«Το Γιαννιώτικο παζάρι — γράφει —
απλωνόταν σε δέκα, δώδεκα στενά και
σκοτεινά σοκάκια. Τα μαγαζιά ήταν
μεγάλες ξύλινες παράγκες. Κάθε δρό-
μος είχε και τα δικά του εμπορεύματα.
Στον ένα τα χρυσαιφικά και τα κάθε λο-
γής διακοσμητικά αντικείμενα, στον άλ-
λο γούνες και διάφορες φορεσιές; πα-
ρακάτω μπαμποακερά, ή καπνά και ξη-
ροί καρποί ή τσιμπούκια και μαρκού-
τσια και κεχρίμπάρια, ή δέρματα και
παπούτσια. Ύστερα από το ηλιοδασί-
λεμα, άναβαν φανάρια στους δρόμους
της πολιτείας...».

Γενικά, οι «παρατηρήσεις» — κα-
θώς και τα συμπεράσματα — του
HOLLAND γύρω από την τότε οι-
κονομική, πνευματική, κοινωνική
κλπ. ζωή στον ευρύτερο Ηπειρωτι-
κό χώρο, είναι όχι μόνο οξυδερκείς
αλλά και ιστορικά ενδιαφέρουσες.

Γραμμένες δε, μια περίπου δε-
καετία, πριν εξεγερθεί το γένος
μας κατά του Τούρκου κατακτητή,
έχουν ακόμα και μια «προφητική»
— θάλεγε κανείς — «διορατικότη-
τα» για την υποβόσκουσα τότε Ελ-
ληνική Επανάσταση και τις πιθανό-
τητες δημιουργίας ενός νέου Ελλη-
νικού Έθνους «...είτε με τις δικές
τους προσπάθειες είτε με ξένες...».

**ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: «Οἱ καλαν-
τζήδες τῆς Μουργκάνας». - Ἀ-
θήνα 1990.**

Γράφει ὁ ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΙΝΔΕΑΣ

Ἄν καὶ σὲ προχωρημένη ἡλικία, συνεχίζει μὲ κέφι τὸ ζηλευ-
τὸ συγγραφικὸ ἔργο του ὁ συνά-
δελφός μας στὴ δημογεροντία τῆς
«Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας» καὶ συ-
νεργάτης στὸ «Δελτίο» — περιοδι-
κό μας, Γεώργιος Κούνδουρος. Ἔ-
τσι μᾶς γοητεύει ὅλους διττῶς :
Γραπτῶς καὶ προφορικῶς!

Μετὰ τὰ δύο σημαντικὰ του βιβλία
«Ἀλλοτινὰ κι' Ἀξέχαστα» καὶ τὸ
«Ἡ Πόβλα τῆς Μουργκάνας καὶ ὁ
Εὐεργέτης Σπῦρος Σταύρου Τσίγ-
κος», μᾶς ἐκπλήττει τώρα μὲ τὸ ἑ-
ξοχο ἔργο του «Οἱ Καλαντζήδες
τῆς Μουργκάνας». Ἔργο πού τὸ
διάβασα λαίμαργα ὄχι μόνο γιατί
τὸ ὕφος του σὲ μαγεύει, ἀλλὰ κι'
ἐπειδὴ ἔχω παλιά γνωριμία μὲ κα-
λαντζήδες!

Τὸ χωριό μου Βωβοῦσα, στὴν κοι-
λάδα τοῦ Ἀώου, διέθετε προπολε-
μικά στοὺς καλαντζήδες δωρεὰν
κατάλυμα, ἓνα μικρὸ κτίριο στὸν
αὐλόγυρο τοῦ «Αἰ-Θανάση. Ἡλιο-
ψημένοι, δυὸ - δυὸ, τρεῖς - τρεῖς οἱ
σκληροτράχηλοι αὐτοὶ τεχνίτες, καὶ
φορτωμένοι μὲ τὰ μέσα τῆς δου-
λειᾶς τους καὶ τὸν ρουχισμό τους
(κάποτε δὲ μ' ἓνα φορηγὸ ζῶο)
«ἀλώνιζαν» τὰ Ζαγοροχώρια. Θυ-
μᾶμαι μάλιστα πὼς ἓνας ἀπὸ αὐ-
τοὺς γυροβολοῦσε στὶς γειτονιές
μας καὶ στὸν δυσκολοπάτητο Ἀ-
πάνω Μαχαλά, διαλαλώντας «Γα-

νωτής, γανωτής!» καὶ μαζεύοντας
χάλκινα οἰκιακὰ σκεύη γιὰ γάνω-
μα. Κι' ὅταν τὰ ἐπέστρεφε γανωμέ-
να λαμπίκι, ἂν ἡ νοικοκυρά δὲν εἶ-
χε ἄρκετὰ χρήματα, αὐτὸς δέχον-
ταν εὐχαρίστως, ὥς ὑπόλοιπο, ἀ-
νάλογο περίπου σταρίσιο ψωμί.

(Ὁ «Ξενώνας» ἐκεῖνος, ὅπου ἐπί-
σης φιλοξενούμενος, ἐπλαθε ζαχα-
ρωτὰ «κοκκόρια» γιὰ τὰ παιδιά,
ἓνας πλανόμενος καραμελάς, «πα-
νηγυριστής» κι' αὐτὸς τῆς Ἀγιάς
Παρασκευῆς, κἀκε τὸ 1943. Ὅταν
οἱ Γερμανοί, θρίσκοντας ὅπλα ἀν-
ταρτῶν κρυμένα στὸν «Αἰ-Θανάση,
πυρπόλησαν τὸ νὰρ κι' ὅλα τὰ σπι-
τια τοῦ χωριοῦ).

Πιστεύω ὅτι οἱ καλαντζήδες ἐ-
κεῖνοι ἦταν τῆς φάρας τὴν ὁποία εὐ-
στοχα περιγράφει καὶ δίκαια ὕμνει
στὸ πρόσφατο ἔργο του ὁ Γ. Κούν-
δουρος. Μιᾶς ἡπειρωτικῆς φάρας
ἀνθεκτικοῦ φυλετικοῦ κυττάρου κι'
εὐλαβῶν Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι (σὰν
τοὺς Σουλιῶτες, τοὺς Μανιάτες κι'
ἄλλους πιστοὺς) γιὰ ν' ἀποφύγουν
τὸν ἐξισλαμισμό, κατέφυγαν σ' ἑ-
ρημα, δυσπρόσιτα κι' ἄγονα τῆς ὀ-
ρεινῆς Μουργκάνας μέρη. Καὶ ὅ-
που ζοῦσαν μὲ λαχανικά, λίγη μπο-
μπότα καὶ γαλατάκι (μερικοὺς μῆ-
νες) ἀπὸ μερικὰ γιδοπρόβατα. Γιὰ
ὅλα αὐτὰ μάλιστα φρόντιζαν οἱ γυ-
ναῖκες, ὅταν ταξίδευαν οἱ ἄντρες,
πεντέξη μῆνες, ἀνοιξη ὥς Φθινό-
πωρο.

Μὲ τὰ ταξίδια αὐτὰ — μᾶς λέει
ὁ συγγραφέας — πρὸς ὅλα σχεδὸν
τὰ μέρη τοῦ ἑλλαδικοῦ καὶ βαλκα-
νικοῦ χώρου, οἱ καλαντζήδες πρῶ-
τα βελτίωναν τὴ συντήρηση τῶν οἰ-
κογενειῶν τους — κι' ὕστερα ἐπια-

ναν καὶ οἰκονομικὴ μαγιά. Πλούτισαν δε πολλοί, ἀναπτύσσοντας τὶς ἄλλοτε ταπεινὲς δουλειές τους σὲ μεγάλες ἐπιχειρήσεις. Ἐπῆλθε ὁμως μεταπολεμικὰ μαζικὴ βιομηχανικὴ παραγωγή οἰκιακῶν σκευῶν ἄλουμινίου, γιὰ νὰ παραλύσει γρήγορα καὶ γιὰ πάντα τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κάλαντζῆ, ὕστερα ἐπὶ αἰῶνες καρποφόρου ἄσκησής του.

Ὁ φίλος μας Γιώργος Κούνδουρος, διέψευσε, «κούτσικος» ἄκόμα, τὸ λαϊκὸ γνωμικὸ «Ἀπὸ μικρὸς στὰ γράμματα» (γιὰ προκοπή). Δὲν μπορούσε νὰ ἐκπαιδευθεῖ ἂν καὶ ἔξυπνος καὶ φιλομαθής, γιὰτὶ τὸν πίεζε ἡ φτώχεια. Δουλεύοντας ὁμως σκληρὰ καὶ τίμια, ἀπόκτησε γρήγορα γόνιμα ζαχαροπλαστεῖα κι' ἐστιατόρια. Καλοστεκούμενος δὲ οἰκονομικά, ἀπόμαχος τῆς δουλειᾶς, κι' ἀφοῦ πρόσφερε κόπους καὶ χρῆμα γιὰ τὴ γενέτειρά του Πόβλα κι' ἄλλους κοινωφελεῖς σκοπούς, ἄρχισε νὰ γράφει — σὰν «χόμπυ». Χείμαρρος δὲ οἱ ἀναμνήσεις, οἱ μεσελέδες καὶ τ' ἀνέκδοτα. Ὁταν ὁμως ὁ Πρόεδρος μας κ. Ἀλεξ. Μαμμόπουλος διάβασε μερικά.. ἀνορθόγραφα, ἀλλὰ ἐντυπωσιακὰ λογοτεχνικὰ κείμενά του, τὸν παρότρυνε νὰ γράφει κι' ἄλλα. Ἔτσι ἀποκαλύφθηκε τὸ σπάνιο συγγραφικὸ του ταλέντο.

Ὅπωςδὴποτε, μὲ τὸ τελευταῖο (πρὸς τὸ παρὸν...) βιβλίον του, ὁ σεμνὸς μας συγγραφέας, ἀναφερόμενος στοὺς κάλαντζῆδες τῶν χωριῶν τῆς Μουργκάνας, ἐμπλουτίζει αἰσθητὰ τὴν κιθωτὸ τῆς ἡπειρωτικῆς λαογραφίας. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρουμε ὅτι, στὸ κείμενο αὐτὸ ὑπάρχουν

κάπου 60 φράσεις στὰ «καλαντζίδικα» ἢ «ἀλειφιτάτικα» (κορακίστικα). Τὸ δὲ τοπικὸ γλωσσάριο περιέχει 350 περίπου λέξεις.

ΜΙΧΑΗΛ Θ. ΜΗΛΙΓΚΟΥ: Ο PAUL TOURNIER καὶ ἡ ἱατρικὴ τῆς προσωπικότητος - Ἀθήνα 1989.

Θεμελιωτῆς τῆς Ἱατρικῆς τῆς Προσωπικότητος, Χριστιανὸς ἐπιστήμονας, πιστὸς καὶ θαθεῖα ἄνθρωπος, ἀποτελεῖ παράδειγμα γιὰ τοὺς γιατροὺς στὴ θεραπεία ἁρρώστου ἀνθρώπου ὁ Ἑλβετὸς γιατρὸς Πῶλ Τουρνιέ. Μιὰ «προσωπικότητα ποὺ ἐνέπνευσε χιλιάδες γιατροὺς, σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμον, νὰ ἀσκοῦν μιὰ Ἱατρικὴ ἀνθρωπινη», ὅπως ἀναφέρει σὰν κατακλείδα τοῦ «Μικροῦ προοιμίου» του, ὁ συνταξιούχος καρδιολόγος συγγραφέας κ. Μιχ. Θ. Μηλίγκος.

Ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ βιβλίον σταχυολογῶ στοιχεῖα σημαντικά, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρες φράσεις καὶ παραγράφους, γιὰ πιστὴ ἀπόδοση τῆς ἔννοιας τῶν ἐπιστημονικῶν ὅρων.

Ὁ Τουρνιέ γεννήθηκε τὸ 1898 στὴ Γενεύη, ὅπου ἔδρασε πενήντα χρόνια μὲ φήμη «γιατροῦ τῶν ψυχῶν». Καὶ πάντα μὲ τὸ μεράκι στὴν καρδιά γιὰ τὴ λύτρωση τῆς Ἱατρικῆς ἀπὸ τὶς ὑλιστικὲς καὶ μηχανιστικὲς ἀντιλήψεις, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀναζήτηση πνευματικῆς ἀνανέωσής της.

Τὶς ἐμπειρίες μιᾶς «ἀλλοιώτικης

Ἱατρικῆς» καὶ τὰ «καινὰ δαιμόνια» του, τὰ ἀνακοίνωνε σὲ διεθνῇ συνέδρια, τὰ ὁποῖα συνεχίζονται, ἕνα κατ' ἔτος, ἀπὸ τὸ 1947, σὲ διαφορὲς χῶρες. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς καὶ ἡ Ἑλλάδα, ὅπου ἦλθε τέσσερες φορές γιὰ συνέδρια — κι' ὡς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης: Ἀμερική, Ἰαπωνία, Νότια Ἀφρική, γιὰ τὴ διάδοση τῶν ἰδεῶν του. Συνέγραψε δὲ εἴκοσι περίπου βιβλία κι' ἀμέτρητα ἄρθρα. Τὰ γραπτὰ του, ὅπως καὶ τὰ λεγόμενά του, μεταδίδουν ἐνθουσιασμό, δυναμισμό, χαρὰ καὶ γαλήνη.

Διορατικὸς μελετητὴς τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου κι' ἀριστοτέχνης τῆς «ἐπαφῆς» μὲ τὸ συνάνθρωπο, διεισδύει στὴν καρδιά καὶ στὸ νοῦ του γιὰ ἔρευνα ἀπὸ κάθε ἄποψη.

«Ὁ Θεός, ἔλεγε, εἶναι στήριγμα ἄνευ ὄρων, πάντοτε παρὼν καὶ πάντοτε διαθέσιμος», γιὰ τὸν καθένα μας. Συνιστᾷ μάλιστα κάποιον καθημερινὸ «ἥρεμο χρόνον» περισυλλογῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅπως δὲ ἀναφέρει κυριολεκτικὰ ὁ κ. Μηλίγκος, «Ἡ ὁλικὴ Ἱατρικὴ, ἡ ἀνθρώπινη Ἱατρικὴ τοῦ Τουρνιέ, ποὺ μᾶς ὑποχρεώνει νὰ παρατηροῦμε ὅλες τὶς ὀψεις τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει τὶς ἀρχές της στὸν Ἱπποκράτη καὶ τὸ Γαληνό, καὶ τελικὰ στερεώνεται στὸ Χριστιανισμό, τοῦ ὁποῖου ἡ διδασκαλία ἀνυψώνει τὸν ἄνθρωπο σὲ ἀπροσμέτρητὴ ἀξία».

...Ὑποβιβάζεται, ὅμως, ὁ ἄνθρωπος καὶ γίνεται «παίγνιο ἀδυναμιῶν καὶ ἀνοησιῶν» στὴ χειμωνιάτικὴ ἐποχὴ μας (ἡγουν χρειαζόμα-

στε τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μὴ γλιστρήσουμε!

Ὁ Τουρνιέ ἔζησε 88 χρόνια.

Ὁ κ. Μηλίγκος ἐπισφραγίζει τὸ γάργαρο κι' εὐκολονόητο κείμενό του μὲ τὰ ἐξῆς συμπεράσματά του:

«Ὁλόκληρος ὁ θίος καὶ τὸ ἔργο τοῦ ἱατροῦ P. TOURNIER φανερῶνουν ὅτι, ὁ ἐπιστήμων αὐτὸς ἀνῆκε στὴ χορεία τῶν ἀνθρώπων γιὰ τοὺς ὁποῖους ὁ Ἀπ. Παῦλος ἔγραψε: «Ἐπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστὸς (Α' Κορ., ι', 4).

Τέτοιες φωτεινὲς μορφές, ὅπως ὁ P. TOURNIER φανερῶνουν ὁρόσημα γιὰ τὴν ὑπεύθυνη πορεία τῶν ἀνθρώπων. Ἰδιαιτέρως ὅμως ἀποτελοῦν τὸ φάρο τῶν γιατρῶν καὶ τῶν συνεργατῶν τους, μέσα στὸ χῶρο τῆς ὑγείας, παντοτινά.

Εἶναι οἱ μορφές ποὺ πρέπει, συνεχῶς, νὰ προβάλλωνται, γιὰ νὰ ἐμπνέουν καὶ νὰ προβληματίζουν ὅλους ἐκείνους, ποὺ θέλουν καὶ ποθοῦν νὰ ἐργασθοῦν γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάκαμψη τοῦ κόσμου».

«ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ»

1895—1908

Ἡ Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ παρεχώρησε τὴ χρῆση τῶν δυνεῦρετων τόμων τῆς «Φωνῆς τῆς Ἡπείρου» τοῦ Γεωργ. Γάγαρη στὴ Δανειστικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἐταιρείας γιὰ 6 μῆνες. Τὴν εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ πολῦτιμο δῶρο.

Ἀκριβέ μας Ἀναγνώστη,

Τὸ περιοδικό, ποὺ κρατᾷς στὰ χέρια σου ἔκλεισε τὰ δέκα ἕξ χρόνια καὶ μπῆκε στὸ δέκατο ἔβδομο χρόνο.

Θά θυμᾶστε, οἱ παλιότεροι, ὅτι τὸ πρῶτο φύλλο βγήκε (1974) πρωτόπλαστο σὰν πηλὸς ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ κ ε ρ α μ έ ω ς (ἀγγειοπλάστη), μὲ τέσσερις σελίδες κι ἀγάλια - ἀγάλια ἀπὸ τὸ 1-30 τεῦχος, ἀπὸ τετρασέλιδο ἔγινε ὀσέλιδο καὶ 16σέλιδο, γιὰ νὰ φτάσει στὴ σημερινή μορφή μὲ τὴ δική Σου ζωογόνα πνοή.

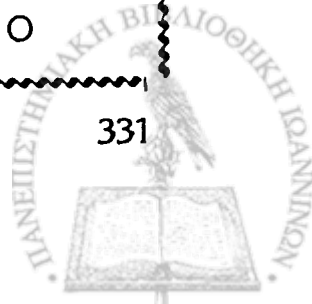
Στοὺς καιροὺς μας ὁ Τύπος, ὅπως πολλὰ πράγματα, ἔχει πάρει γιγάντιες διαστάσεις στηριζόμενος κυρίως στὸ βιομηχανικό, ἐμπορικό καὶ ἐφοπλιστικό Κεφάλαιο, πουλούμενος κι ἀγοραζόμενος στὴν πιάτσα. Καὶ βγαίνουν ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ μὲ ἐλλειμματικούς ἀπολογισμούς... Ποὺ σημαίνει ὅτι χτυποῦν τὶς πόρτες τῆς ἐξάρτησης. Γιατὶ ὅποιος πληρώνει ὑπαγορεύει καὶ τὴ θέλησή του καὶ τὴν πολιτική του.

Τοῦτο τὸ περιοδικό δὲν ἔχει ἀπὸ πρῶθενὰ καμμιὰ οἰκονομική ἐξάρτηση καθὼς καὶ ἡ Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία, ποὺ τὸ κρατᾷ στὰ δοκιμασμένα ἱστορικά χέρια της. Ἔτσι ἔχει ἐλεύθερη τὴ φ ω ν ῆ τ ο υ καὶ τὶς στήλες του. Οἱ συντάκτες του δὲν πίνουν νερό ἀπὸ ὑποπτες πηγές, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ θ ρ υ σ ο μ ᾶ ν α Ἑπειρο, ποὺ ἀποτελεῖ τὴ μοναδική πηγὴ ἐμπνεύσεως. Φτασμένοι ἄνθρωποι, οἱ τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας καμμιὰ φιλοδοξία δὲν ἔχουν (πολιτικὴ ἀνάδειξη κλπ.) καὶ εἶναι ἀφοσιωμένοι στὴν ὑπηρεσία τοῦ Τόπου τους.

Ὅταν κάποτε ἐπιχειρήθηκε ἀνάμιξη στὴν πολιτικὴ σύσσωμο τὸ Συμβούλιο ἀντέδρασε. Δὲν περιμένουν ἀπὸ μᾶς οἱ Ἑπειρῶτες πολιτικὲς παραινέσεις. Περιμένουν τὸν ἀνασασμὸ τῆς γενέθλιας Γῆς τους ὅπου κι ἂν εὐρίσκονται. Καὶ νομίζουμε ὅτι τὸ περιοδικό τῆς Ἑταιρείας τὸν μεταφέρει.

Παράκλησή μας μόνιμη καὶ ἐπαναλαμβανόμενη: κάθε Παραλήπτης ἂς γράψει ἕναν ἀκόμα τουλάχιστον Ἑπειρῶτη - συνδρομητή. Σκέπτεστε νὰ κάνετε κάποιο δῶρο χ ι λ ί ω ν π ε ν τ α κ ο σ ί ω ν δ ρ α χ μ ῶ ν; Κάμετε μιὰ ἐγγραφή τοῦ Συγγενή, τοῦ Φίλου σας, Συνδρομητὴ στὸ περιοδικό. Ἔτσι κάνετε δυὸ δῶρα : ἕνα στὸν ἀνθρώπο σας καὶ ἕνα στὴν Ἑταιρεία. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπόδειξη φίλων σας μὲ τὶς διευθύνσεις τους, χωρὶς καμμιὰ δική σας ὑποχρέωση καὶ εὐθύνη θά ἦταν μιὰ ἀληθινὴ ὑπηρεσία σας στὴν Ἑταιρεία.

ΤΟ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

**Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
"Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία,, ἐκπίπτουν
στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
τος.**

Καιμιά κρατικὴ ἐπιχορήγησις δὲν ἔχει
ἡ «Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία» καὶ τὸ Δελ-
τίο της. Ποτὲ δὲν ὑπέβαλε αἴτησιν μὲ ἀν-
τικείμενον τὴν οἰκονομικὴν τῆς ἐνίσχυσιν.
Ζεῖ, κινεῖται, ἐξελλίσσεται μὲ τὶς συνδρο-
μὰς τῶν Μελῶν καὶ Συνδρομητῶν της.
Ποτὲ δὲν εἶχε ἐλλειμματικούς ἀπολογι-
σμούς. Χάρις στὴν ἐλευθεριότητα τῶν
Συνδρομητῶν της ὑπερκαλύπτει τὶς δαπά-
νες της καὶ κάθε περίσσειμα πηγαίνει στὴ
θελίωσιν τοῦ ἑπειρωτικοῦ της περιοδι-
κοῦ, ποὺ ἀποθησαυρίζει ἀπὸ μῆνα σὲ μῆ-
να, τὴν ἡ π ε ι ρ ω τ ι κ ῆ τ ο υ ὕ λ η.

Δὲν πληρώνει ἐνοίκια ἡ Ἑταιρεία. Στε-
γάζεται σὲ ἰδιόκτητα Γραφεῖα, ποὺ ἀγο-
ράστηκαν μὲ χρήματα τῶν Ἑπειρωτῶν
Μελῶν - Συνδρομητῶν της. Δὲν πληρώ-
νει μισθοὺς ἡ Ἑταιρεία. Ἡ ἐργασία διε-
ξάγεται ἐπὶ ἐθελοντικῆς βάσεως ἀπὸ τὰ
Μέλη τοῦ Διοικητικοῦ της Συμβουλίου μὲ
ἐφημερίαν.

Καθαρὲς οἱ πηγὲς τῶν ἑσόδων της καὶ
στὸ φῶς τῆς δημοσιότητος.

Αὐτὸ τὸ μῆνα μᾶς βοήθησαν οἱ παρα-
κάτω Συνδρομηταί. Ἐκφράζουμε τὴν χαρά
μας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μας πρὸς ὅλους.

ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ

Ὁ περιεπτάμενος στὶς λιντυπικὲς μη-
χανές, καὶ γιὰ τοῦτο ἄπιαστος ὁ α ἰ -
μ ω ν, μετέβαλε, στὶς εἰσφορὰς, τὸ ὄνο-
μα τοῦ εὐγενικοῦ μας φίλου Δικηγόρου
κ. Γεωργίου Κεχαγιά σὲ Γεώργ. Κεχα-
γιά. Ζητοῦμε τὴν συμπάθειά του καὶ τὸν

εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν ἔχουμε δεδωμένην.
α. χ. μ.

Ὁ κ. Πέτρος Βλάχος γιὰ τὸ Δελτ.	3000
Ὁ κ. Νικόλ. Τσίπας ὁμοίως	2000
Ἡ κυρία Ναυσικά Μάνη ὁμοίως	1500
Ὁ Κώστας Ζαμπόπουλος πλὴν ἄλ- λων γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκο- ποὺς	2000
Ὁ κ. Λεωνίδας Θεοδωρίδης γιὰ τὸ Δελτίο	2000
Ὁ κ. Θεόδ. Καρβούνης ἔκτακτη εἰσφορά	2500
Ὁ κ. Βασίλ. Γύρας γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ἡ κ. Θωμάς Παπαζιώτου ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Ἰωάν. Ξεπουλιάς ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Δημ. Χίνος ὁμοίως	1500
Ἡ Ἑνωσις Ζαγορεσίων γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ τ. Ὑπουργὸς κ. Γεώργ. Μυλω- νάς γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἑται- ρείας	5000
Ὁ κ. Ἰωάννης Τσικνιάς γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Ἰωάν. Κάττενος ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Βασ. Δασούλας ὁμοίως	3000
Ὁ κ. Νικ. Σκοπούλης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Σπύρος Τσαντίνης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Ἀναστ. Εὐθυμίου ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Ἄννα Ματθαίου ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Χρήστος Πέτσας ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Ἰωάν. Παπαμαχάλης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Νικόλ. Κοντογεώργος ὁμοίως	2000
Ἡ λογογράφος κυρία Κική Καλα- μίτση γιὰ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς	2500
Ἡ κυρία Μαρ. Δάλλα γιὰ τὸ Δελτίο	2000
Ὁ κ. Λεωνίδας Τσαούσης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Ἰωάν. Ρουσσόπουλος, τυχαι-	

Θεμελίωση Σχολείου Γραμμένου 1931. *Εξω από τὸ ἀρχοντικό τοῦ Κ. Σαρδέλη.

(Ἀρχεῖο Κ. Βελιαρούτη)

νηπιὰ ἐπιαναλαμβανόμενος	5000	Ἡ κυρία Μαρία Βαζάνια ὁμοίως	2000
Ὁ εἰκοσιγράφος - Ἀγιογράφος κ.		Ὁ κ. Σπυρ. Σηλαδοῦνος ὁμοίως	1500
Κ. Γιούσης γιὰ τὸ Δελτίο	4630	Ἡ κυρία Κωνσταντούλα Λάμπρου	
Ὁ δημοσιγράφος - λογοτέχνης κ.		ὁμοίως	1500
Ἀνδρ. Μπέττος, πλὴν ἄλλων γιὰ		Ὁ κ. Κων. Χατζῆς ὁμοίως	1500
τὸ Δελτίο	3000	Ὁ κ. Χαρ. Δεῦτος ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Ἐλευθ. Μαντζίνης, τὴν κατ'		Ἡ κυρία Ζαφειρία Ντίνου ὁμοίως	1500
ἔτος γενναία συνδρομή του στοὺς		Ὁ κ. Σπυρίδων Μουστάκας ὁμοίως	2000
σισπούς τῆς Ἑταιρείας	100.000	Ἡ κυρία Ἀγγελ. Χατζῆ ὁμοίως	1500
Ὁ Δάσκαλος, πιστὸς τῆς Ἑταιρείας		Ἡ κυρία Β. Ἀναστασοπούλου -	
καὶ τῶν σισπῶν τῆς φίλος, ὁ κ.		Παπαῆση ὁμοίως	1500
Φώτης Σαφαρίνης	2000	Ὁ δικηγόρος κ. Κώστας Βασιλά-	
Ὁ κ. Βιάσης Σουολάκης γιὰ τὸ		τῆς ὁμοίως	10.000
Δελτίο	1500	καὶ τοὺς γενικωτέρους σισπούς	5000
Ὁ κ. Σταῦρος Ἰωαννίδης, ὁ ἐκ τῶν		Ὁ δικηγόρος κ. Ἀριστ. Σουμάκης	
τακτικῶν σπουδαστῶν τῆς Ἑ-		ὁμοίως	7000
ταιρείας	8000	Ὁ Εἰσαγγελεὺς κ. Διον. Παῦλης	
Ὁ κ. Ἀθην. Γκιόλμας, πού ἠθελά		γιὰ τοὺς σισπούς τῆς Ἑταιρείας	5000
τοῦ μᾶς φέρνει ἀναμνήσεις γιὰ τὸ		Ὁ κ. Σπύρος Παγώνης ὁμοίως	5000
Δελτίο	2000	Καὶ μὰ δημοσία παράκληση. Γρά-	

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ - ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Στοὺς πνευματικοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας εἶναι ἡ ἀπονομή τιμῆς στὴ μνήμη θανόντων Ἑπειρωτῶν. Αἰωνία ἡ μνήμη τους. Κατὰ τὸν μῆνα αὐτὸν μᾶς ἐστάλησαν οἱ ἐπόμενες δωρεές.

Ὁ ἱατρὸς κ. Γεώργιος Σιωμάλας στὴ μνήμη τοῦ ἀδελφοῦ του Ὁ- ρέστη Σιωμάλα	6000	Ὁ Ὑποστράτηγος κ. Γ. Κατσιμή- τρος στὴ μνήμη τοῦ πατέρα του ἀξέχαστου στρατηγοῦ Χαρ. Κα- τσιμήτρου καὶ τῆς μητέρας του Ἑλένης τὸ γένος Στούπη	5000
Ἡ κυρία Μαρία Παπᾶ στὴ μνήμη τοῦ ἀειμνήστου συζύγου της Κων. Παπᾶ ἀπὸ Σπεργόπολη Βορ. Ἑ- πείρου καὶ διὰ Κ) πόλεως ἐγκα- τεστημένου ἐμπορικῶς στὴν Κέρ- κυρα	20.000	Ἡ κυρία Λουκ. Καλλιῶδη στὴ μνή- μη τῆς ἀδελφῆς της Ἀγάθης Ρούκα	5000
φοιμε ὅπως μᾶς ἔρχονται: Πα- ρακαλοῦνται οἱ Δολοῦ Πωγωνίου κύριοι Σπύρος Παγούνης, Χριστ. Μοῦστος καὶ Μανώλης Παπανα- στασίου — γαμπρὸς Δολιότης— νὰ μᾶς στέλουν μιὰ καλὴ φωτο- γραφία τοῦ γεφυριοῦ στὸν Κου- δαρᾶ που συνδέει Πωγωνιανὴ - Δολὸ		σφοδρά	1000
Ὁ κ. Ἀθαν. Βασιγιώργης γιὰ τὸ Δελτίο	3000	Ὁ κ. Στέφ. Παπαλαμπρῆδης γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Ἀλέξ. Ζαχάρης ὁμοίως	1500	Ὁ κ. Χρ. Μπελτσέκης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Ἀναστ. Ράδος — μᾶς φέρ- νει δάκρυα μὲ τὸ παρὸ τῆς ἐνι- σχύσεώς του	20.000	Ὁ κ. Βασ. Στρουγγάρης ὁμοίως	1500
Ἡ κυρία Νέλλη Λιάμπη πλὴν ἄλ- λων	1000	Ὁ κ. Κων. Βλεσσίδης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Κώστας Γκολέτσης γιὰ τὸ Δελτίο	5000	Ὁ κ. Χαρ. Γεωργιάδης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Ἰωάν. Γλυκὸς ὁμοίως	2000	Ἡ κ. Ἀγγελικὴ Συρμακέση ἑκτα- κτη εἰσφορὰ	3000
Ἡ κυρία Μαρίνα Πρίφτη ὁμοίως	3000	Ὁ κ. Ἰωάν. Παπασταύρου γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ἡ κ. Εὐστ. Πλαστήρα, ἑκτακτη εἰ-		Ὁ κ. Λάζ. Βαταβάλης ὁμοίως	2000
		Ὁ κ. Παν. Τζαμπούρας ὁμοίως	2000
		Ὁ κ. Πέτρος Γεωργιάδης ἑκτακτη εἰσφορὰ	5000
		Ὁ κ. Χρ. Γκουλιανίδης γιὰ τὸ Δελτίο	1500
		Ὁ κ. Σπύρος Μποροδίνης ὁμοίως	6000
		Ὁ κ. Δημ. Κωλέτσης ὁμοίως	2000
		Ὁ κ. Κων. Θεοδωρίδης ὁμοίως	1500
		Ὁ κ. Κων. Ζῶτος ὁμοίως	1500
		Ὁ κ. Σπ. Τζαμνάκας ὁμοίως	1500
		Ὁ κ. Ἀπ. Ντάλλας ὁμοίως	1500

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»

	ΔΡΧ.		ΔΡΧ.
1. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Σπυρίδων Λάμπρος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1967	400	19. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο 'Αλή πασάς από την άλλη πλευρά, 1968	500
2. ΣΠΥΡ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ — ΑΛ. ΒΑΜΒΕΤΣΟΥ — ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ — Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Σπυρίδων Βλάχος, ό από 'Ιωαννίνων 1961, Β' έκδοσις 1970	500	20. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Γ. Καστριώτης (Σκεντέρμπεης) 1968	500
3. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Δημήτριος Σ. Μπαλάνος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1963	400	21. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Ηπειρος και Λακωνία. ('Από την Σπλάντζα έως τον Αυτόνομον 'Αγώνα 1914), 1968	400
4. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Η συμβολή της 'Ηπείρου εις τούς άγώνας υπέρ της 'Ελευθερίας, 1963, Β' έκδοσις 1970	400	22. ΠΑΝΑΓ. ΓΡ. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ : Τά 'Εθνικά Κληροδοτήματα και αί προς αυτά υποχρεώσεις της Πολιτείας, 1968	400
5. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Ο μύθος της αλβανικής συμβολής εις την ανεξαρτησίαν της 'Ελλάδος, 1963	600	23. ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ : Λορέντζος Μαβίλης, ό ήρωας του Δρίσκου, 1969	400
6. ΙΩΑΝ. ΕΞΑΡΧΟΥ: 'Ο οικονομικός προγραμματισμός του ήπειρωτικού χώρου, 1963	300	24. ΔΗΜ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ : 'Η 'Απελευθέρωσις των 'Ιωαννίνων, 1969	400
7. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Γεώργιος Χατζής - Πελλερέν, ό 'Ηπειρώτης αγωνιστής, ό δημοσιογράφος, ό ποιητής, 1964	400	25. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Βηλαράς, ό 'Ηπειρώτης Ιατροφιλόσοφος, ποιητής και λόγιος, 1969	400
8. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Χρ. Χρηστοθασίλης, ό διηγηματογράφος, ό λαογράφος, ό πατριώτης, 1965	500	26. ΖΗΣΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: Σπύρος Χασιώτης, ό 'Ηπειρώτης πατήρ της Γεωργίας, 1969	400
9. ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ: Θάνατος - 'Ανάστασις σέ μαγικο - θρησκευτικά «δρώμενα» της λαϊκής λατρείας της 'Ηπείρου, 1965	500	27. ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: Τό νόημα του Σουλίου, 1969	400
10. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Κωλέττης, ό 'Ηπειρώτης Πρωθυπουργός, 1966	500	28. ΒΙΒΗΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: 'Η Κοινωνική Πολιτική και οι 'Ηπειρώται 'Εθνικοί Εϋεργέται, 1970	400
11. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Η ξενιτειά και τό δημοτικό τραγούδι, 1966, Β' έκδοσις, 1970	400	29. Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ : Αί 'Ηπειρώτισσαι εις τούς έθνικούς άγώνας, 1970	400
12. ΝΙΚΟΛ. ΤΣΑΚΑ: Πάργα, 1966	400	30. ΙΩΑΝ. ΒΟΓΑ: 'Η θέσις του Βορειοηπειρωτικού ζητήματος, 1970	500
13. ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ: Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, 1966	1200	31. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : 'Ηπειρώται δημοσιογράφοι στη Ρουμανία, Θωμάς, Πασχίδης, 1970	500
14. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Δροσουλίτες, 'Ηπειρος, Κρήτη, 1967	400	32. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Απόστολος 'Αρσάκης και ή Φιλεκπαιδευτική 'Εταιρεία, 1970	500
15. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο Γεώργιος Σταύρου και ή 'Εθνική Τράπεζα, 1967	400	33. ΙΩΑΝ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: 'Η πνευματική κατάσταση στα Γιάννινα στις άρχές του 19ου αιώνας, όπως την είδαν οι ξένοι περιηγηταί, 1971	400
16. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Αγγελική Χατζημιχάλη και ή 'Ηπειρωτική λαϊκή τέχνη, 1967	500	34. ΑΘΑΝ. ΣΟΥΡΑ : 'Η συμβολή των 'Αδελφών Ριζάρη εις την επανάστασιν του 1821, 1972	500
17. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : 'Ηπειρώται εις την Ρουμανίαν (Α' και Β') 1967	500	35. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Κομπογιαννίτες, Ματσουκάδες, οι ξακουσμένοι αϋτοδίδακτοι για-	
18. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Σχολεία και Διδάσκαλοι του			

	ΔΡΧ.		ΔΡΧ.
τροί απ' τὸ Ζαγόρι τῆς Ἡπείρου, 1972	500	55. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: Ἀλ- λοτινὰ κι ἀξέχαστα, 1985	1000
36. ΑΛΚΗ ΜΑΘΟΥ: Ἡπειρώται δημοσιογράφοι στὴ Ρουμανία, Σπ. Σίμος — Ζαχ Σαρδέλλης κλπ., 1973	500	56. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: Ἡ Πόβλα τῆς Μουργκάνας, κι ὁ εὐεργέτης Σπ. Τσίγκος, 1986	1500
37. ΓΡΗΓ. ΓΚΙΖΕΛΗ: Ἡ λειτουργία τῶν Βορειοηπειρωτικῶν τρα- γουδιῶν τῆς ἀγάπης, 1973	400	57. ΚΩΣΤΑ Ι. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: Τὰ Γιάννινα, 1986	1000
38. Γ. Θ. ΜΑΡΑΖΙΩΤΗ: Ὁ Ἡπει- ρώτης Ἐθναπόστολος Πέτρος Ἡπίτης, 1973	500	58. ΕΚΘΕΣΙΣ Γενομένων Ζημιῶν τῆς ἐχθρικής Κατοχῆς 1941-44	600
39. Β. Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ γά- μος στὴν Πυρσόγαννη τὰ πα- λιὰ τὰ χρόνια, 1973	500	59. ΓΙΩΡΓ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: Οἱ Καλαντζῆδες τῆς Μουργκάνας	1500
40. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Ἡπειρώ- τες μαστόροι καὶ γεφύρια, 1970	1200	Β' ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	
41. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἀγῶνες ἐλευθερίας, 1973	500	1. ΑΚΡΟΚΕΡΑΥΝΙΟΥ: Τὸ λυκό- φως τῶν θεῶν στὴν Ἀλβανία	400
42. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Χρι- στόδουλος Κλονάρης, Ζαγορί- της, 1975	400	2. Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Ὅσα ἔγρα- ψα στὸ Μοναστήρι	800
43. ΕΥΑΓΓ. Κ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ: Πα- ραλειπόμενα καὶ κατάλοιπα τοῦ παναρχαίου πρώτου ἐν Ἡ- πείρῳ Μαντείου Δωδώνης, 1975	400	3. Ν. ΓΟΥΖΕΡΙ: Βαθειές κι ἀνά- λαφρες πνοές	200
44. ΕΜΜ. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Ἡ Ἡπειρος καὶ τὸ Εἰκοσιέννα, 1975	400	4. Σ. ΔΑΚΑΡΗ: Ὁδηγὸς Νήσου Ἰωαννίνων	400
45. ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ: Ὁ Πα- ροικιακὸς λόγος τῶν Ἡπειρω- τῶν, 1976	600	5. Χ. ΚΑΤΣΙΜΗΤΡΟΥ: Ἡ Ἡπει- ρος προμαχοῦσα	200
46. ΠΑΥΛΟΥ Γ. ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ: Μνήμη Γεωργίου Γκάλγκου, 1977	400	6. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Μικρὰ Ἀσία	400
47. ΑΘΑΝΑΣ. ΚΙΤΣΟΥ: Θεσπρω- τικὴ Γῆ, 1977	400	7. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἰσπα- νοὶ - Ἕλληνες	400
48. ΑΛΕΞ. Σ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ: Χα- ράλαμπος Κατσιμήτρος, Πρό- μαχος τῆς Ἡπείρου, 1978	650	8. Κ. ΝΤΟΥΛΑ: Πίσεις - Ὑποπί- σεις	300
49. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Ἰωάν- νης Λαμπρίδης, 1979	500	9. Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Εὐεργέτες - Δωρητὲς Ζαγορίου	300
50. ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος. Ἀναμνή- σεις Ἡπειρώτου Ἀγωνιστοῦ, 1979	1500	10. Φ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Ἡ Ἐκκλη- σία τῆς Ἡπείρου	1000
51. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΑΒΑΛΑ: Μία σκιαγραφία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ Κράτους του, 1980	400	11. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ πρα- γματικὴ εἰκὼν τῆς ἐν Ἀλβανία Ἐθν. Ἑλληνικῆς Μειονότητος	400
52. ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΚΙΤΣΟΥ - ΠΙ- ΤΟΥΛΗ: Ἐκδότες καὶ Τυπογρά- φοι τῆς Τουρκοκρατίας, 1980	400	12. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ: Κοντσιώτικα	2000
53. Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Σούλι - Σουλιῶται, 1983	450	13. Κ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ Πι- νακοθήκη Ἰωαννίνων	400
54. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Κώ- στας Γκράτζιος, 1983	500	14. Σ. ΧΙΛΙΑΔΑΚΗ: Ταξίδια στὴν Ἡπειρο	600
		15. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ: Ἀπαντα (Τόμοι 5)	7000
		α.-Α. ΖΩΙΔΟΥ: Χάρτης Ἡπείρου	300
		β.-Γ. ΔΟΥΡΔΟΥΦΗ: Μεγάλη χα- ράδρα τοῦ Βίκου (Πίνακας)	1000
		—Τὰ ὑπ' ἀριθ. 3, 5, 7, 8, 9, 10, 15, 22, 27, 33 ἐκδ. Ἡπ. Ἐταιρ. ἔ- χουν ἐξαντληθεῖ καὶ διατίθενται μόνο σὲ φωτοαντίγραφα.	
		—Τεύχη τοῦ Δελτίου προηγουμέ- νων ἐτῶν διατίθενται πρὸς δρχ. τὸ κάθε ἔτος.	1500

Ακόμα μία πρωτιά...

Στην πιο δύσκολη αγορά του κόσμου, στην Αμερική, η MISKO διακρίθηκε άλλη μια φορά κερδίζοντας τον Οκτώβριο του '86 το «ΧΡΥΣΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ».

Αυτό είναι το πέμπτο βραβείο μέσα στα τελευταία πέντε χρόνια. Έτσι τα 54 βραβεία που είχε μέχρι σήμερα, γίνονται 55. Δεν είναι τυχαίο ότι η MISKO κερδίζει παντού πρωτιές. Είναι θέμα ποιότητας.

MISKO

AMERICA AWARD 1986

MISKO PASTES INDUSTRY,
S.A.

HENRY HOLLAND

δόκτορος, μέλους της Αγγλικής Βασιλικής Ακαδημίας

ΤΑΞΙΔΙ
ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑ
(1812-1813)

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΤΑΣΟΥ ΒΟΥΡΝΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΦΩΝ ΤΟΛΙΔΗ
ΑΘΗΝΑ 1989

